

ЛІРИКА БОЛЮ Й БЕЗСИЛОЇ ВІРИ

(Дещо до композиції віршів Євгена Плужника)

Невеличка, приємно видана, збірка віршів молодого київського поета Є. Плужника під заголовком „Дні“. Непомітно якось пройманула вона, принаймні в наших харківських колах. „Він сірий, погано відчуває барвистість наших днів“, „невикликаючи особливих надій на свого автора, вона (збірка „Дні“) не викликає й великого побоювання за дальшу літературну долю. Автор днів може продукувати художні речі скромно та певної вартости“ (Доленго. К. і П. № 33, 1926 р.).

Цій обережній і некатегоричній оцінці можна протиставити іншу протилежну так своєю категоричністю, як і іншим своїм змістом: „Найсучасніший поет“, „найбільший з наших сучасних поетів... як би мені довелося призначати поетам чини, я без найменшого вагання найвищого віддавав би Євгенові Плужникові“). (Юр. Меженко. Життя й Революція, № 8 1926).

Така критика, остання з арґіогі взятих упереджень часто не виходить од літературного твору, як певного факту. А зрештою не полемізувати з цією критикою ставлю собі завдання, а хочу не знаючи, забувши її взяти вірші Плужника, як літературний факт, і йдучи від них, скласти уявлення про автора. З'аналізувати прийоми, думки, почування авторіві їх взаємини і винайти те цінне, що в них єсть, що прийняти і як прийняти слід. Це завдання в одній частині і, то в певних схематичних рямцях (що їх дозволяють межі й місце даної статті) й хочу поставити собі.

Аналізуючи будову й розподіл „словесних мас“ у віршах Плужника помічаєш певний, одноманітний прийом. Я умовно звав би його діалектичним. Кожний вірш Плужника є мережа трьох (іноді неповно-двох) мотивів, що в своїх взаєминах являються тезою, антитезою й синтезом. Добір мотивів завжди додержано за моментами цієї діалектичної схеми, все зайве побічне відкидається, вірші надзвичайно стислі, нема тої пустої балаканини, що її помічаємо часто в багатьох наших теперішніх поетів. Звичайно, ця тріада (термін беру в Шенґелі, ст. О. Лирической композиции сб. „Вопросы поэтики“) в своєму розгортанні має різноманітні конфігурації, деякі з них спробую охарактеризувати далі. Тепер же хочу відзначити той факт, що зміст цих мотивів майже один і той в усій збірці поезій Плужника. Три мотиви — теза, антитеза, синтез — проймають єдиним в своїй цілості устремлінням всю збірку. Звідси — збірка віршів Плужника надзвичайно послідовано й монолітно збудована, в ній маємо послідовне розгортання єдиного (але „тріядного“, внутрішнє заперечливого) мотива, що дає право зробити певні висновки про ту ж єдину монолітно-заперечливу „душевну“ (пробачте) структуру авторову.

Переходжу до прикладів. Перший, так би мовити, програмовий вірш збірки.

I строфа.

1. Я знаю
2. Перекують на рала мечі.
3. І буде родюча земля —
4. Не ця
5. І будуть одні ключі
6. Одмикати усі серця.

II строфа.

1. Я знаю
2. І буде так
3. Пшеницями зійде кров;
4. І пізнають, яка на смак
5. Любов

III строфа.

1. Я вірю.

Теза цього вірша — сучасність, — що її автор хотів би, щоб була вона „не ця“. Антитеза — „і буде так“ — майбутність, що контрастує з сучасністю.

Антитеза розвивається в двох паралельних мотивах :

- 2) Перекують на рала мечі
3) і буде родюча земля.

а значить : 5. І будуть одні ключі
6. Одмикати усі серця.

Ці два паралельні мотиви з першої строфи переходять, як тематичний повтор, у другу строфу :

- 3) Пшеницями зйде кров.

а значить : 4. І пізнають, яка на смак
5. Любов.

При цьому повтор цих мотивів є разом і розкриттям алегоричності їх у I строфі. Теза в цьому вірші лише накреслена в словах, що зазначені вище, а також заходить вона і в слова антитез (мечі, кров). Нарешті синтез, він є в даному вірші найголовнішим мотивом, бо обумовлює розгортання, формальний розподіл тріади. Висловлений він у словах — анафорах : Я знаю, я знаю, в III строфі переходить у „Вірю“ — і на цьому III строфа обривається. Це заключний момент. Така надзвичайно струнка композиція цього вірша. Зміст тріади, схематично висловивши такий : замість крові буде любов — знаю, вірю в це.

І це основні мотиви всієї збірки. Ріжниця лише в розгортанні, в основному стрижневі — мотиві, що те розгортання komponує. Це приклади :

1. Я знаю сіренький я весь такий.
2. Мов осінній на полі вечір.
3. тягарем минулі віки
4. На стомлені плечі.
5. Серце здушили мені — мовчи.
6. О, майбутнє моє прекрасне.
7. Чуло серце тебе вночі
8. Що-ж — нехай собі серце гасне
9. Хтось розгорне добу нову.
10. І не біль, і не гнів, не жертва.
11. Воскресінням твоїм живу.
12. Земля мертва.

Рядки 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10 — теза :

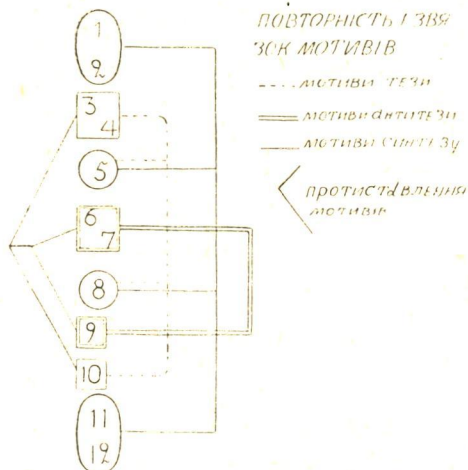
Тяжкі вражіння авторів від минулого й сучасного (але з певним вкрапленням синтезу).

Підкреслені рядки — 6, 7, 9 — Антитеза : прекрасне майбутнє. Синтез — основний мотив, що komponує будову — рядок II.

Воскресінням твоїм живу (віра), але він влітається й в перші строфи (також контрастуючи) — становлячи повтор, — (рядки 1, 2, 3 далі 5, 7, 8 далі вся III строфа). Власне мотив синтезу — це ставлення автора до сучасного й майбутнього і коли 1 строфа є ставлення до тези, то 2 строфа — ставлення головним чином до антитези —

до майбутнього, а третя строфа — об'єднуючи тезу й антитезу, висловлює остаточний висновок синтезу — чим живе поет.

Графічно це так :

Можна було б навести ще приклад, але обмежусь зауваженням, що його можна перевірити на вірші „Я — як і всі“. Тут ріжниця лише в розгортанні й в іншій конфігурації повтору. I строфа — теза — хто я й моя печаль, викликана тим, що „бачив життя сотнями ран“ (сучасність), звідси висновок — „Не треба слів“, — що повторюється і в третій строфі („Ось і не треба газетних фраз“). Другі періоди II-ї III-ї строфи, — то антитеза й разом синтез.

2 строфа. — 3. Зйде колись велетенський засів. III строфа. 3. Мовчки зросте десь новий Тарас.

4. Тишею вірних днів.

4. Серед кривавих піль.

Вони являються таким чином і тематичними повторами.

Синтез можна вбачати в цій категоричній формі „Зйде, зросте“ (віра) що до здійснення майбутнього.

Вірші Плужника підбрані за певними однаковими темами. Перша—розібрані вірші. Цікаво те, що кожний з 4 віршів цієї теми має тіж стилістичні форми, що переходять з одного вірша в другий з незначними змінами.

Приклади:

І буде родюча земля (ст. 7)
Пшеницями зійде кров (ст. 7)
Зійде колись велетенський помів (ст. 9)
Мовчки зросте десь новий Тарас (ст. 9)
Серед кривавих піль (ст. 9)

Серед радючих вільних нив (ст. 10)
Росила землю кров (ст. 10)
І не біль, не гнів, не жертва (ст. 8)
Біль є постійно біль (ст. 9).
Наш біль — рядки холодних слів (ст. 10)

Ці слова — зійде, кров серед нив, знаю, вірю, (в різних варіаціях), а особливо рани, біль повторюють й далі в інших темах. Та власне й ці інші теми є частковим розгортанням одного з цих мотивів. Так, коли перші вірші, розглянені тут, ставлять основні питання, то другий цикл віршів можна об'єднати заголовком: те що я бачив сотнями ран і від чого такий біль мого серця. В темах цього вірша розгортається теза — сум від сучасного. В них ми бачимо, що мучить автора, що він помічає в нашому житті, за чим стежить. Основні мотиви тріади тут такі: малюнки розстрілів, при чому теза — він, кого розстрілюють, антитеза — вони, хто розстрілює, синтез — або ставлення автора або віра, що в майбутньому тим васалам, що розстрілювали, тісно буде, що біль не навіки, або просто безнадійний біль — „Біль не вщух“ (ст. 10). „Загубився селянський син — відробив“ — (ст. 17). „для якої радості і втіхи кожний з нас приходить і росте“ (ст. 18). „Поле, поле чом ти мовчиш — не ридеш“ (ст. 19) і ще багатько подібних прикладів можна було б навести.

Загалом виясняється один із основних мотивів усієї збірки що до нього найкраще пасує те motto, яке собі автор обрав і поставив під заголовком „Дні“.

Як страшно. Людське серце
До краю обідніло

П. Тичина

Треба також одзначити, що серед цих віршів іноді випадає один член тріади — найчастіше майбутність, а іноді ставлення авторове. Тоді такі вірші, як „Впало до стінки“ (ст. 13) перетворюється, власне, на жахливі малюнки розстрілів без висновків яскраві.

Не вдаючись у докладний розгляд віршів інших тем, в яких ті ж основні мотиви виявляються на інших ситуаціях (неп, життя — базар, спогади, суто-ліричні, життя на хуторі, недорід, дощ, осінь) хочу зупинити увагу на деяких висновках що до змісту антитези й синтезу. Теза ясна для нас уже — motto з Тичини, сучасність — біль. Антитеза — „майбутнє прекрасне“, але більш цього загального означення годі шукати якихось виразніших уявлень автора про те майбутнє. Не гнів, не біль, а любов — цього хотів би автор. А чи вірить же він справді у це майбутнє, він що в сучасному не знаходить ніяких основ, що на них те майбутнє могло б зійти й розвиватися. Процес переходу в автора ми не знайдемо. І зрештою й віра поета, його синтез часто звироднюється в безсилість і той же біль у закидливих заклики: Ви!

Майбутні!

Розглядаючи творчість Плужника; я зачепив, головним чином, питання тематичної композиції та почасти її розгортання. Власне це найхарактерніше — і воно найшвидше впадає в око. Надзвичайна вдумливість й прекрасна формальна обробленість віршів, що в них кожне слово тісно зв'язане з іншими цілою низкою ниток (не можна порушити авто-

рової будови, немає зайвого, все підігнано, міцно зшито) становить те цінне з боку формального, що слід відзначити в поезіях Плужника.

Розміри моїх нотаток не дозволяють мені зачепити цілу низку інших елементів форми, та їх взаємин у загальній композиції творів. Проте хочеться навести ще один приклад — де тематичні повтори сполучаються з повторами синтактично - звуковими.

- Вірш I. 1. Був це хлопчик лагідний, і тихий,
2. Як сосновий у безвітря ліс...
3. (Для якоїсь радості і втіхи
4. Кожний з нас у дні прийшов і ріс).
- II. 1. А сімнадцятий минув, зустрінув
2. Наречену, — кулю за Дніпром
3. Обертайся, земле без упину,
4. Припасайте, припасайте бром.
- III. 1. Ах, цей, хлопчик лагідний і тихий.
2. Що над степом ранній біль простер!
3. Для якої радості і втіхи
4. Кожний з нас приходить і росте?

Теза — хлопчик, якого розстріляли, антитеза — куля, ті, хто розстрілює. Синтез — ставлення автора, — що епіфорою проходить у кожній строфі. Теза висловлена в I строфі — рядки 1, 2, антитеза — в строфі — тіж 1 і 2 рядки; III строфа — в тих же 1 і 2 рядках об'єднує тезу й антитезу. Цій стрункій будові відповідають і повторення синтактично - звукові.

Маємо I,1 = III,1 далі I,2 = (приблизно) III,3 і нарешті I,4 = III,4. Утворюються, таким чином, кільце — 1 = III, а між ними строфа II, що є антитезою. Правда, III строфа разом з тим, має деякі зміни, але цього й вимагає синтетичний характер III строфи, що є висновком із перших двох. Особливо цікавий розвиток синтетичного мотиву — в I строфі він стоїть у дужках і має непевний, загальний характер — „для якоїсь мети“ прийшов, ріс, а в III строфі він подається вже, як певний висновок — розпачливе запитання —

Для якої радості й втіхи

Кожний з нас приходить і росте?

Цей же мотив тематичним ланцюжком заходить і II строфу (другий період). Те саме можна прикласти й до мотиву тези. — 1. Був хлопчик лагідний і тихий — II. Як сосновий у безвітрі лісі. — в III строфі замість 2 рядка маємо висновок з II строфи

Що над степом ранній біль простер.

Коротко розгляну ще один вірш:

- I. 1. Впало — до стінки ставай!
2. Сперся плечем на ганок...
3. Тільки й згадав — у жінки,
4. Грошей нема на ранок.
- II. 1. І ні жалю, ні болю
2. Бачив — нагана наставив...
3. Ніби виконував роллю
4. В нецікавій виставі.
- III. 1. Тільки й думок, — на ранок.
2. Хліба нема у жінки.
3. Ганок...
4. Труп біля стінки.

Мотиви ті самі, що й в попередньому вірші. Розгортання також подібне. — Лише кільце (I = III) перевернуто у внутрішній своїй будові навпаки: перший період (1, II, рядки) стали на місце другого періоду в III строфі (3,4 рядки) другий період (1, 3, 4) на місце першого в III строфі (III і 2).

І далі всередині кожного періоду також маємо перестановки: в другому періоді І строфи (3, 4 рядки), що став першим періодом у ІІІ (1, 2 рядки) переставлено слова ранок, у жінки; в першому періоді—І строфи (1, 2 рядки), що став другим періодом у ІІІ строфі (3, 4 рядки) переставлені зовсім рядки. Така перестановка є цілком доцільна,—бо коли в І строфі „до стінки“ „ганок“—є зовнішні факти, що викликають думки в того, що розстрілюють його, то в ІІІ строфі—ці думки вже були, вони єсть останні, а після них лишається той же ганок і труп, біля стінки, замість живої людини. Пустоті, що залишалась відповідає й зменшення слів: ганок—замість „сперся рукою на ганок“ в І строфі.

Слід відзначити вірш „Зціпив зуби“—де природа являючись фоном розстрілу, в першій строфі збирає один рядок, в другий—два рядки, в третій—три, при чому рух образів іде від заходу сонця:

За байраком село палало

до вечірнього малюнку.

Надвечірній лягав туман
Над житами

І зрештою до ліричного заклик:

Поле, поле
Чом ти мовчиш
— Не ридаш

Цими побіжними й схематичними нотатками, бо не основне завдання вони, обмежую себе. Зрештою може знайдуться кращі, заздалегідь прошу дарувати цю імпресіоністичну побіжність.

Багатий матеріал із різноманітних сторін надається для висновків—про поетичну й громадську вартість творчості Плужника. Але з цих нотаток, що певну мету ставлять висновок—такий: В основі лірики Плужника лежить трагічний контраст поета з сучасною, жакливою для нього дійсністю. Поет хоче знайти заспокоєння в прекрасному майбутньому, де серце людське збагатіє любов'ю. Постійне протиставлення—визначає склад композиційних та тематичних елементів будови поезій Плужника. В основі—антитеза. І завжди певний синтез. Звідси назва прийому—„діалектичний“. Звичайно, даний прийом не є обов'язковою формою для даного поета лише, він був, єсть і буде в інших поетів, може й з протилежними устремліннями. Зрештою схема прийому явище формальне. Але характерне те, що іменно цей прийом найбільш пасує до устремлень Плужника й цим устремлінням він був обумовлений, коли творився чи вибирався. Отже, приймаючи цей прийом, слід про це пам'ятати. І нарешті, зміст кожного мотиву тріади, а особливо зміст синтезу, перевірений і підкреслений аналізом прийому будови й взагалі цілого літературного факту слід поставити на критику наших громадських поглядів. Тут питання „соціалогічного еквіваленту“.

Аналіза творчості Плужника ясно говорить, що поет одірвався від нашої сучасності, його вразив „біль“ недавнього минулого, він не може знайти позитивних рис у сучасності, і його віра в краще майбутнє не переконує. Поет—чужий нашому радянському читачеві.

І тому, як висновок аналізу—„діалектичний“ заголовок цих нотаток: „Лірика болю й безсилої віри“.

Юрій Савченко

ІВАН ЛЕВИЦЬКИЙ-НЕЧУЙ

(Спроба критично-бібліографічного огляду)

Критична література про Івана Нечуя-Левицького, що, мовляв р. 1872 П. Куліш „перший доторкнувся життя нашого товариського та тим поклав засновок до романів соціальних“ в українській, додамо від себе, літературі, не дуже багата взагалі.

Першу поважну та, сказати б, „позакласову“ оцінку своєї творчості здобув Левицький-Нечуй в „Очерках по истории украинской литературы XIX ст.“ Н. І. Петрова (Київ, 1884), де цей дослідник так підсумував творчі змагання немолодого вже й тоді автора, що саме був у той час, мовляв Д. Дорошенко „у розцвіті свого таланту й творчості“—„засипати ту безодню, що відділяє простий український народ від привелейованих станів, становить завдання нашого автора, котрий, бажаючи його сповнити, зображує сумні соціальні умови життя простого українського народу. Автор виставляє ті світлі риси, обличчя народнього, котрі видко навіть з під кори зовнішніх невідрадних обставин побуту і вищим словом белетриста-поета карає інтелігентні верстви громадянства зопсовані впливом московським і польським. Таким способом головне завдання письменника, що прямує до морального об'єднання всіх верств українців на народніх основах, поділяється на два окремих завдання, цеб-то на репродукцію минулого в художніх картинах і на зображення шляхетсько-польського й московського впливу на українське життя“. (Петров. Очерки стор. 396).

Далі р. 1902 М. Драгоманов в огляді „Українське письменство 1866—1873 р.р.“, вміщеному в кн. X—XII „Літературно-наукового Вісника“ за р. 1902 стримано озвався про Левицького-Нечуя, до творчості якого, особливо, що до змальовання позитивних — „покладних“, мовляв Нечуй-Левицький, — типів ставився він негативно. Пригадаймо хоч би кинуту М. Драгомановим у „Листах на Україну Наддніпрянську“ (останнє видання вийшло в серії — „Книжки пам'яті Насті Грінченко у Києві, р. 1918) характеристику „Нового чоловіка“ Левицького, героя його роману „Хмари“ — Радюка, про котрого М. Драгоманов, очевидно, за його, як каже О. Дорошкевич („Підручник історії української літератури „Книгоспілка Харків—Київ 1924, стор. 151) „неясні мрії, далекі від розуміння реальних потреб народніх й повиті „хмарою“ оточення, його нездібність до акції“—сказав—„Радюк—просто смішний дурень“.

Пригадаймо на цім же місці, що інший пізніший критик Левицького-Нечуя О. Грушевський („З сучасної української літератури“ начерки й характеристики. ч. І. Українські повісті другої половини XIX в. Видання перше.—Київ. 1908 і видання друге, Київ, 1918, стор. 29 і 177), що подібно до Драгоманова брав Радюка за людину, що в неї „нема ширших поглядів, нема здібности до творчої праці“, але ж нижче дуже влучно підкреслює, що „студент Радюк з повісті „Хмари“ це хронологічно перший „новий чоловік“ в українській літературі XIX в.“, на що не звернули належної уваги й раніші й пізніші критики Левицького.

Основний погляд П. Куліша, цього „батька“ української літературної критики, на творчість Нечуя-Левицького ми вже подали почасти на початку цієї статті й тут додамо лише, що Куліш цінував Левицького-Нечуя не лише, як основника нової для українського письменства форми твору—роману, але й добачав у ньому й не аби-якого майстра слова-творця. Візьмімо для прикладу хоч би вислів його про одну з найкращих повістей Нечуя-Левицького „з великим уподобанням читав

Кайдашеву сем'ю. Що за свіже чуття краси природи й людського серця. Ні, ще наша Мати не вмирає!"

Отже, коли не згадувати О. Огоновського, що в своїй „Історії літератури русской“ (Львів 1891) залучив до свого стараного та сухенького переліку українських письменників та їх творів і наймення Ів. Сем. Нечуя - Левицького, не одмовивши йому тут в прихильній оцінці, зазначаючи, що в Левицького подаються: „Лише живі образи, що подаються вперше — взяті з такого життя, до якого ще не доторкалися й інші руські белетристи“; С. Русову, що під прибраними літерами Р-ва вступила в II—книзі „Літературно-наукового Вісника“ за р. 1902 зі статтею „Народник в українській літературі“ та інших дрібних статей і заміток, то, здається, на цьому доведеться й закінчити наш коротенький огляд старої, критичної, літератури про Нечуя - Левицького.

Нові часи так, само рівняючи, небагато принесли праць присвячених творчості Левицького й може й має слушність пояснення цього явища, висловлене одним з пізніших популяризаторів біографії Левицького С. Титаренка — „надійшли більш бурхливі події 1905—6 р.р. і широке громадянство українське, мов би й забуло цілком цього визначного письменника“ (Див. критично-біографічний начерк „Іван Нечуй - Левицький“ на початку 3-ї книжки „Народньої Бібліотеки“ Видавничого Товариства „Криниця“ та окреме видання начерку, обидві книжки видані у Києві р. 1919).

Року 1905-го озвався про писання Левицького - Нечуя С. Єфремов в статті „Бытописатель пореферменной Украины“ („Киевская Старина, кн. I за р. 1905) і пізніше він вже в своїх „Відгуках з життя й письменства“, видрукованих в п'ятій книзі „Літературно - Наукового Вісника“ за рік 1907, згадує Левицького.

Того ж р. 1907-го Б. Грінченко в збірці своїх цікавих спостережень над народнім читанням („Перед широким світом“ Київ 1907), досить докладно спиняється на тому, як ставилася сільська аудиторія до писаннів Левицького. Як відомо, своїм слухачам-селянам, читав Грінченко та давав до читання чимало творів Нечуя - Левицького на теми як з сільського, так і з інтелігентського життя, бажаючи, читанням цих останніх творів, допомогти, як він зазначає сам у згаданій своїй книжці, народові „знайомитися з життям інтелігенції“.

„... я давав читати такі твори Левицького, як „Дві московки“, „Баба Палажка та баба Параска“, „Бурлачка“, „Кайдашева сем'я“, „Рибалка Панас Круть“, „На кожум'яхах“, та інші — і всі їх читають залюбки й розуміють добре“, таке резюме Грінченкове, після спроб його з читанням творів Левицького перед селянською аудиторією.

Згодом О. Грушевський виступив — спочатку на сторінках „Літературно-наукового Вісника“ р. 1907-го, — а далі окремо р. 1908 з книжкою „З сучасної української літератури. Начерки й характеристики“, що її перевидано р. 1918 у Києві, в якій досить докладно зупиняється на розгляді творчості Левицького, головною рисою якого О. Грушевський визнає уміння „надати характер загальний тим окремим епізодам з життя, які наводить в своїх оповіданнях“ малюючи „хроніку українського життя за останнє півстоліття, зміну поглядів і обставин, начерк соціальної і культурної еволюції“.

Повоєнні революційні роки, що принесли з собою широке оживлення українського життя загалом і літературної діяльності зокрема, не багато-проте, на початку, дали нового матеріалу в справі досліду творчості Левицького - Нечуя.

Року 1917-го виступає з новим виданням своєї „Історії українського письменства“ „С. Єфремов, що розглядаючи творчість Леви-

цького, од слова до слова повторює сказане ним про Нечуя - Левицького у першому виданні згаданої книжки (р. 1911) і відоме вже почасти з раніше друкованих, вгорі згаданих писаннів його.

Року 1918-го після смерті вже нашого письменника, виступають В. Маяковський з цікавою статтею „Письменник — народолубець“ видрукованою в кн. IV—VI—„Літературно-Наукового Вісника“ за р. 1918. і Д. Дорошенко з статтею „Ів. Сем. Нечуй-Левицький“, („Книгар“ Літопись українського письменства ч. 8-е Київ, квітень 1918 р.) в якій даючи коротенький начерк творчости письменника та подаючи бібліографічну канву, визнає, що хоч „бойове актуальне значіння писаннів Левицького, коли він одгукувався на питання життя й малював такі його сторони, які могли захоплювати й хвилювати, минулося вже давно“— проте „їх художнє й культурно-історичне значіння лишилось на завжди“ присуджуючи Левицькому славу „творця українського соціального роману“ до того ж і літератора, що „широко розумів завдання українського письменника“.

Пізніше вже р. 1919-го С. Титаренко видрукував коротенький біографічний нарис, „Іван Нечуй-Левицький“ згаданий вже нами вище, в якому популяризується відомости з життя й творчости Левицького - Нечуя.

За наших вже часів, р. 1922-го, виступив з оцінкою творчости Нечуя - Левицького О. Дорошкевич в своїй книзі „Українська література“ (Київ, 1922), декілька сторінок присвячує розглядові творчости Левицького - Нечуя, не висуваючи якихось нових, принципових, тверджень висловлюючи, одначе, кілька не зовсім, на нашу думку, обґрунтованих гадок та тверджень на зразок такого, прим. уступу: „Даючи ж образи з життя дрібного панства, міщанства, чиновництва, попівства, Нечуй-Левицький, малює занадто схематичні нежиттєві, сухі постаті, які не мають сливе зовсім типових рис. (напр., в „Старосвітських батюшках“, в „Хмарах“. (Яке твердження йде всупереч загальновизнаному поглядові на Левицького, як на письменника типів, і то не виключно сільських, а й типів старого духовенства) „Старосвітські батюшки та матушки“, „Поміж ворогами“ (і міщанства та чиновництва) „На кожум'яках“, „Київські прохачі“ та інш.)“.

Так само не може ми приєднатися до твердження О. Дорошкевича, що „мова Левицького не збагатила нашого художнього слова новими лексичними й фразеологічними багатствами“, яке автор доводить, посилаючися на мову останніх (хронологічно) творів Нечуя - Левицького та на те, що він „увесь час користувався тільки тією говіркою (розрядка наша С. К.), яку він чув у с. Стеблеві“. Ми не будемо доводити тут помилковість твердження О. Дорошкевича, одсилаючи цікавих читачів до самих писаннів Нечуя - Левицького хоч би до тієї самої „Кайдашевої Сем'ї“, написаної, мовляв, Грінченку „прегарною мовою“ та до критичних писаннів, згаданих нами вище й тут обмежимося лише наведенням уривку з редакційної передмови до академічного „Російсько-Українського Словника“ (том. I, Київ 1924), де читаємо, між іншим, таке „З давніших письменників та творів, що вже використовувалися, хоч би частково, в словникові Б. Грінченка, додатково вибірено слова з творів М. Вовчка, Гр. Квітки, П. Куліша, Ів. Нечуя - Левицького... та інш. використано низку добрих перекладів на українську мову... і давніших „святих писем“ в перекладі П. Кьліша, Ів. Левицького та І. Пулюя“.

Мало нового про творчість Левицького - Нечуя подає О. Дорошкевич і в новішій своїй книжці „Підручник історії української літератури“ (Київ, 1924). Повторюючи в основному висловлене в попередній своїй праці й додавши лише кілька нових сміливих тверджень, як то кажучи,

що Нечуй-Левицький був „людиною мало чутливою й мало талановитою“ і що „стиль Левицького переповнено народньо-поетичними елементами, але взагалі мало художній...“ йдучи цим всупереч, не лише поглядам інших критиків, але й своїм власним словам про Левицького, сказаним в попередній згаданій нами праці „Українська література“, розділ якої присвячений творчості Нечуя-Левицького розпочинає О. Дорошкевич словами: „Іван Левицький почав писати наприкінці 60-х років і з того часу обдарував українську літературу силою художніх (розрядка наша С. К.). творів“.

Проте, не зважаючи на згадане нами, мусимо зазначити, що з усіх згаданих нами вище писаннів про творчість Левицького, написане О. Дорошкевичем являє собою чи не найбільше ідеологічно-витриманий і науково-перевірений матеріал.

В нашому коротенькому перегляді, писаного про творчість Нечуя-Левицького, не можемо оминати статтю С. Якимовича „Композиція романів Нечуя-Левицького“, вміщену в третій книжці „Червоного Шляху“ за р. 1925, в якій автор, виходячи з принципів аналітичного розгляду літературних творів, оперує з матеріалом романів Левицького, зазначаючи, що „нас не обходить ні мовна, ні стилістична сторона його романів, а ідеологія цікавить нас остільки, оскільки вона впливає на технічну будову композиційного сюжету“ і приходить до висновку „життя й побут родини міцно тримали в своїх обіймах художню творчість Нечуя-Левицького“, що С. Якимович пояснює класовим станом Левицького, що вийшов з патріархально-родинних кол. Пригадаємо також і видруковані р. 1924 в кн. 4-й органу історичної секції ВУАН „Україна“ М. Грінченкової „Спогади про Івана Нечуя-Левицького“, що подають цікаві сторінки з життя нашого повістяра, особливо з останніх років.

Нарешті згадаємо й за три роботи останніх часів, присвячені творчості Нечуя-Левицького. Це 1) „Іван Левицький - Нечуй“ — критично-біографічний нарис акад. С. Єфремова, виданий 1924 р. у м. Києві „Словом“, 2) „Микола Джеря“ літературний аналіз А. Ніковського, доданий до виданої „Книгоспілкою“ р. 1926 повісти Нечуя — та врешті 3) літературний нарис Ю. Меженка „Іван Семенович Нечуй-Левицький“, що одкрив собою т. І видання Держвидавву (р. 1926) „Твори І. С. Нечуя-Левицького“.

Критично-літературний нарис акад. С. Єфремова „Іван Нечуй - Левицький“ (Вид-во „Слово“ Київ, 1925), це безперечно найґрунтовіше з цілої нашої критично-біографічної літератури про Левицького та його творчість

Мало не половину, цієї книжечки, займає частина біографічна — розділ „Життя Івана Левицького“, складений на підставі уважного вивчення документального біографічного матеріалу, якого частину долучено, як додаток до книжки. Біографія Левицького, складена С. Єфремовим, довгий ще час буде основним джерелом для ознайомлення з життям письменника, визнають це й інші критики прим. Юр. Меженко, що у вступній статті до розпочатого Держвидавом зібрання писань Левицького одсилає читача по біографічні справи до книжки Єфремова.

Та біографія Левицького у Єфремова це не самий голий життєпис, хронологічний кістяк, ні це іменно біографія письменника й біографічні відомості міцно тут перепліталися з фактами літературного порядку, що й дало біографові підстави закінчити біографічну частину книжки критичним, почасти, висновком: „своєю особою й діяльністю він (Левицький) символізував собою до якоїсь міри обставини того лютого часу, що визначив був для нашого письменства вузькі й тісненькі рямці, які не давали змоги й ворухнутись, не то якогось розвитку доходити“ та при-судом: „у Левицького вистарчило сили встояти на раз обраних постаті,

але на це пішла вся сила і вже не було її на те, щоб іти далі за віком. Життя пішло вперед без його“.

Другу частину праці Єфремова — розділ „Шляхом творчости“ присвячено виясненню коріннів творчости Левицького, які Єфремов на початку вже розділу зводить до „розважливої роботи людини, що до літератури заходила з певним планом, наперед виробленою теорією, що накреслила собі ясно витичену путь і нею неухильно простувала“.

Бажачи довести правдивість свого визначення, Єфремов звертається до документальних доказів, відповідаючи на запитання „звідки прийшов Левицький, до літератури?“ і наводить для цього низку цитат, що дають водночас підстави висвітлити не лише справи впливовості й справу хронологічного поділу творчости Левицького, поділивши її „на дві майже рівні половини“ — першу до написання повісти „Над Чорним морем“, і другу — після написання вже цієї повісти, коли письменник „не той став“, та зачепити принагідно й формальні питання, визнавши „естетичним каналом, рецептом на писання, на стиль“ Левицького його захоплення „букетом образів й порівняннів“. Тих же формальних сторін творчости Левицького торкаючися, закидає йому Єфремов „локалізм“, що на думку нашого критика є „перша риса, що її треба пам'ятати, оцінюючи літературну спадщину Левицького“, що був, мовляв — Єфремов, „справжній співець Росії“.

Та не в самому лише локалізмі добачає Єфремов своєрідні риси Левицького, як письменника, що „не літає на крилах фантазії, художньої видумки“ і, якому „треба обома ногами стояти на землі, бути ближче до дійсности“, бо бач, „що до мети й змісту творів із Левицького був строгий реаліст“.

Зачіпає Єфремов у цьому розділі й принципіві сторони творчости Левицького. Ціла програма власної (Левицького), літературної діяльності повстає в наслідок негативного відношення до зразків російського письменства, ба й ціла літературна діяльність Левицького, за Єфремовим, „в основі своїй — мала полеміку художніми засобами з російським трохи може з польським письменством, бо вони претендували, щоб захопити в межі свого діяння і впливу українську людність“.

Мимоволі, висвітлюючи згадані вище питання, довелося Єфремову в цьому розділі своїй праці „спинитися переважно на негативних сторонах творчости Левицького“.

Отже, в останньому розділі — „Літописець своєї епохи“ акад. Єфремов і наміривсь „звести між собою плюси й мінуси в творчости Левицького“ підрахувати позитивну остачу, а значить і належну скласти йому ціну та визначити те місце, що по заслугі належить Левицькому в історії українського письменства.

А одводить Єфремов Левицькому вже на першій сторінці цього третього розділу своєї книжки місце таки не з останніх, бо бач: „почавши своє свідоме життя до доби, коли стався критичний перелом у громадських стосунках старої кріпацької Росії, він (Левицький) разом з Панасом Мирним зробився в українському письменстві найкращим витолковником та виразником цього перелому, літописцем українського життя в пореформеному (по 1861 р.) періоді“.

Та чи був же митцем-художником оцей „літописець епохи“? За Єфремовим виходить, що був, бо хоч і визнає критик, що „особливо любить Левицький спинятися на картинках та з'явищах природи“ і „з цього погляду з його безперечно не аби-який майстер, знов же один з найкращих у нас, що дав багато прекрасних зразків живого пейзажу, взагалі описової прози“ та й у творах його „з гострою критикою, подиктованою обуренням громадянина“ добачає Єфремов художні риси, розглядаючи

й ці твори, як виконані „майстернім пером художника“. І художник цей „безпорадний часто в справах архітекτονіки своїх творів „таки“ у деталях — розгортає таку силу спостережливості й художнього перевтілення, що це ставить його в рівень з світовими майстрами слова“.

Та проте Єфремов не обмежується тут на самому лише нотуванні достоїнств Левицького — письменника і, хоч багато уваги хибам його творчості уділив він у попередньому розділі своєї книжки, спиняється критик, проте на хибам і тут добачаючи їх, хоч би й у тому, що „позитивні образи у Левицького мають хибі всіх позитивних образів, для яких дійсність занадто мало дає конкретного матеріалу“ і пояснює це тим, що чого не бачив він (Левицький) у дійсності, того ніколи не міг явити добре і в образі, поділивши через те, долю багатьох письменників реалістів, сильних на негативні типи й мілких та недолугих на персонажів ідеальної категорії“.

І хоч Левицький - письменник, на думку Єфремова не завжди „давав собі ради й невдержно одривався од ґрунту“ та в цілому „Левицький зумів широко захопити з'явище, взяти його суще типові риси і створити, таким чином, не індивідуально-схожий портрет, а загальний тип, дійсно невмирущий образ широко розповсюдженого побуту“.

Що до цього останнього, то в нашому письменстві взагалі, мабуть — визнає Єфремов — над Левицького немає письменника“.

Багато уділяє Єфремов уваги в цьому розділі й аналізі інших боків творчості Левицького, розглядаючи основні персонажі його повістей, ідеологічну програму Левицького то-що.

Та ця саме публіцистична, переважно, частина праці Єфремова побудована, подекуди, й на доказах психологічного характеру найменше мабуть задовольнить сучасного читача.

Свій літературно-публіцистичний, сказали б ми, нарис закінчує Єфремов указівкою на звязки Левицького з „новим життям“, що „зародившись на руїнах панщини... нестримно вело до подій 1905 р.“

І дійсно, непропаща заслуга Левицького в тому, що він цю тенденцію помітив, викрив і дав живий і яскравий образ епохи в своїх мистецьких творах.

Яскраво й талановито, літературно аналізовано „Миколу Джерю“ в згаданій вище статті А. Ніковського.

Що правда, на статті цій помітно позначився примітивний, нерозроблений стан історії української літератури, як науки — мало не половину своєї статті довелося А. Ніковському присвятити визначенню коріннів творчості письменника в загалі, визначенню манери писання, та характеристику основних видів роману то-що, й лише подавши свої своєрідні, незатерті погляди в цій справі, переходить А. Ніковський до розгляду „Миколи Джері“, як літературного твору, а з ним і до характеристики Ів. Нечуй - Левицького, як письменника.

Перше позитивне, що добачає А. Ніковський в автора „Миколи Джері“ так це те, що в повісті своїй Левицький надзвичайно послідовно та виразно показав ролю кріпацтва, як системи в селянському житті й господарстві, закинувши зовсім стару манеру жалітися, (розрядка моя С. К.) нарікати на кріпацтво...“ і через те критик визнає, що в творі Левицького „зовсім зникає довголітня традиція російської й почати української літератури — доводити всім своїм твором, що мужики-кріпаки теж люди, що їм властиві не в меншій (але своєрідній) мірі мало не ті самі почування, що й панам“...

Причину цього критик добачає в тому, що „соціяльний його (Левицького) розум проглядав глибоко у суть соціяльних відносин „бо“

реалізм Нечуя-Левицького „йдучи“ своєю особливою дорогою... виходить із певного самодовільня селянського життя й побуту“.

А. Ніковський пояснює далі такий свій висновок, зазначаючи, що Левицький „увесь був перейнявся селянською психологією, увіз у сільську психіку, аж сам розчинявся у ній, аж уся сфера підсвідомого та нахилів і настроїв поробилися в ньому селянські“.

Цим пояснює критик і те, що, Левицький, не будучи „ні возвієником, ні апологетом якоїсь то не було революції“ зумів дати, „апології кривавої й огневої помсти, розлученого селянства“.

Цим же, властивим Левицькому „суто“ селянським світоглядом пояснює Ніковський і те, що в творчості своїй Левицький „поставився вороже до початків промисловости на Україні“.

Переходячи до оцінки самої повісті „Микола Джеря“, що була вихідною точкою критичних студій, А. Ніковський визнає її за лектуру сьогоднішнього дня, „бо найцікавіша з погляду письменника частина цього твору — сам „Микола Джеря“ — є тип вірної себе людини“, бо в повісті своїй Левицький порушує „ідею суцільної людини, що лишається ще вічно новою, цікавою та високо-вартісною“.

Отже, в цьому вміні Левицького „провести непорушним і закінченим свій тип людини, як суцільної, доладної та витривалої у всякому соціальному ладу одиниці“ і добачає Ніковський ознаки шукача, „позитивної постійної величини, певної людини“ і називає тому творця Миколи Джері, „творцем суцільної людини“.

З приводу розпочатого Держвидавом видання творів і Нечуя-Левицького в редакції Ю. Меженка (власне з приводу першого тому цього видання), ми вже озивалися на сторінках „Плужанина“ і тому повторюватися тут не будемо, одсилаючи цікавих читачів до нашої статті „Не пощастило читачеві“ (Плужанин, № 192), при чому слід зазначити, що деякі зауваження цієї статті згубили своє значення після появи редакційного повідомлення, доданого до III тому творів Нечуя, що з'явився значно пізніше згаданої статті.

З нашого короткого огляду критичної літератури про Левицького-Нечуя, можна зробити висновок, що українська літературна критика, особливо останніх часів, не залишала без уваги творчість Левицького, та, проте, не виконала основного для вивчення нашого письменника. Справді, ґрунтовної монографічної праці про творчість та особу Левицького, що відповідає б сучасним літературно-методологічним вимогам — так-таки й немає.

Значне число зі згаданих нами критичних робіт застаріло, сучасні роботи зачіпають окремі галузі літературної критики, як от згадувана нами талановита стаття Ніковського, а то і спеціальні галузі її, подібно до статті Якимовича, спроби ж загальної характеристики — не зовсім вдалі.

Окреме, визначне місце в ряді критичних робіт про Левицького займає, що, правда, праця акад. С. Єфремова та, проте найбільша вартість її полягає саме з біографічній частині, а не в критичній, що потребує методологічних коректив.

Сергій Кравців

ПОЕТИЧНИЙ СТИЛЬ СУЧАСНОЇ ЗАХІДНЬОЇ ЄВРОПИ В МАРКСІВСЬКОМУ ОСВІТЛЕННІ

(Про В. Фріче і його нову книжку)

Цією нашою статтею, ми хочемо зупинити увагу читачів „Плужанина“ на одній з кращих праць відомого критика - марксиста, Володимира Фріче, що недавно відсвяткував свій тридцятирічний ювілей. В. Фріче належить до числа тих небагатьох у Європі критиків - комуністів, що озброєні марксівською метою, не впадаючи у вульгаризм, уміють подати класовий аналіз такої найтонкішої надбудови, якою є мистецтво, що, як каже Луначарський, „відбиває надзвичайно перисті суспільні групування і їх взаємини, надзвичайно, міняючи безпосередній вислов потреб та ідей основних клас“.

Фріче, своєю працею, „Соціологія мистецтва“ підвів фундамент під всю будову мистецтвознавства. Він, за висловом уже цитованого автора, „крупнейшая сила русского, а вместе с тем и всемирного марксистского искусствоведения наших дней (народ. 1870 р.)“.

Книжка, яку ми зараз розглядаємо, це рекомендований підручник для вузів під назвою „Западно - Европейская литература XX века в ее главнейших проявлениях“.

Змальовуючи схематично ті фактори, що керують життям XX століття, а саме еволюцію промислового капіталізму з його важкою індустрією в бік фінансового, що розтворюється в безлічному банковому капіталізмові та в економічних організаціях, — трестах і синдикатах, далі вияснюючи ролі міського укладу життя — урбанізму, казковий прогрес техніки — Фріче каже, що XX століття не тільки доба індустріалізму і банкового капіталу, але й взагалі вік машинізму. Поруч із згаданими, дієвими силами йде розвиток точних наук. Ця база, що впливає на світо-відчуження й життєвідчуження суспільної людини, викликала до життя „нові засоби й форми художнього вияву зовнішньої та внутрішньої дійсності“.

Ці форми, на думку Фріче, принесла ціла низка літературних течій і напрямків Західної Європи, що стреміли створити поетичний стиль, відповідний новим життєвим умовам XX століття: а саме в Італії — футуризм, у Франції — пароксизм, динамізм, унанімізм, ампізм й інш., в Німеччині — експресіонізм.

Всіх їх Фріче умовно об'єднує під одною назвою футуризму і, треба визнати, дуже невдалою. Футуризм, а особливо його італійська формація, носив в собі більше начал руйнування, аніж будовання. В той же час багато з напрямків Західної Європи не так знаменували собою розпад і відчай деяких шарів буржуазних і капіталістичних класів, але як раз певну стабілізацію, та до певної міри й будівниче начало, особливо в галузі техніки, індустріалізму, урбанізму. Коли для шарів суспільних, що жили в стані розкладу, характерний є руйнуючий, або як його звуть, деструктивний стиль, то для тих других як раз характерний будівничий, або як його звуть, конструктивний стиль. Більш того — згадане останнім явище сформувалося в Західній Європі в цілу визначну течію конструктивізму, що, до речі, у Фріче зовсім чогось і не згадується. Як раз через те, схема Фріче й неясна — він в одну купу складає, й виробничу повість Ампа та динамічну лірику Гільбо, й деструктивну скрайність додизму, називаючи це умовно футуризмом.

Другий марксівський теоретик мистецтва — у книжці „Искусство современной Европы“ виправляє як раз ту неясність Фріче, подаючи одні стилі під виглядом анархізму поетичного, з одного боку, і конструктивізму — з другого. І як раз на тій другій конструктивній сто-

роні сучасного європейського укладу — на його індустріалізм, розвивався не тільки трестований капітал, а й синдикалізований і навіть комунізований пролетаріят, а це й призвело до того, що письменники, які відбивали своїм стилем цю сторону життя, стали в лави III Інтернаціоналу, як от той самий Гільбо чи Бехер. Навіть дехто з деструкторів-дадаїстів, що були показником морального відчаю деяких кол інтелігенції, — навіть ці дехто через сюрреалізм прийшли до класової ідеології пролетаріату. Стиль їх також відповідно змінився в бік конструктивності.

Поминаючи цю помилку Фріче — змішування поетичних стилів — мусимо зазначити велику цінність праці в тому, що Фріче логічно доводить відповідність новим умовам життя тих новоявлених поетичних форм. Фріче не виступає на боротьбу з тими новими формами, як це роблять наші всякі Єфросимовичі, — ні він, як марксист, завдяки своїй класовій молодості, щиро визнає їх закономірність формальну для нашої доби, і техніку цих форм повинна використати й пролетарська література.

Звичайно, як і слід, поетичну форму Фріче також розглядає з класової точки зору, бо, як він каже, „и в формальном есть идеология, как в идеологическом есть форма“ (стор. 7). Починаючи розглядати течії, що „в своїй сукупности намагаються виробити поетичний стиль, відповідний індустріально-технічно-урбанічно-научному періодові в історії Заходу“, Фріче зупиняється на предтечах тих сучасних напрямків, яскраво змальовуючи роль і постаті Уйтмена, Золя й Верхарна, але по традиції старих вчених зовсім не згадує Рембо, що для наших сучасників, особливо на Заході, є як раз одним з тих пророків новітніх форм.

Для нас не зайве згадати підкреслене Фрічем Уйтменом: „настав час покінчити раз на завше з формальним розмежуванням між прозою й поезією“, як і другий вираз Уйтмена, „я охоче визнаю, що колишня форма мелодичної версифікації в свій час відіграла велику й достойну роль і, що меланхолія, балади війни, любовні переживання, різноманітні міти втілювались неповторно-прекрасно в римах і строфах, і однак я твердо вірю, що добі умовних рим прийшов кінець“. І далі, що нова поезія повинна... „просякнутись свідомістю величчя й героїзму праці на фабриках, заводах, фармах і, нарешті, повинна обрати собі засіб вислову більш гнучкий і різнобічний, ніж рими й строфи“. В книжці Фріче схематично, але ґрунтовно розглянув роль італійського футуризму, пароксизм Бодюена й динамізм Гільбо, що ставив собі завданням в поезії передавати „могутній рух пролетарських мас, великих світових городів, міжнародних торговельних стосунків, індустрії, банкового капіталу“, і що для цього повинен був брати новий словник, нову мову „на базі народніх і технічних висловів, язик простий і міцний, як прості й міцні будинки з залізо-бетону“. Далі коротко характеризується симультантизм Барзена й належно більша увага, віддається ще мало відомому на Україні уніанізму, що був зібрав у свій час під своїми лозунгами кращих поетів старшого покоління сучасної Франції. Окремо розглянувши Сандра Е. Ампі — Фріче зупиняється на головних проявах нової німецької літератури, одводить окремий розділ дадаїзму, щоб перейти до теми: реагування середньої й дрібної буржуазії проти імперіалістичної буржуазії, подавши перед тим розділ про імперіалістичну течію в літературі XX ст.

Взагалі вся книжка так і дише гостротою й сучасністю тем. Серед нашої бідної літератури на теми західно-європейської літературної сучасності, а особливо завдяки методі, покладеній в основу — ця книжка є коштовною лектурою для кожного нашого письменника й письменного громадянина та культробітника. Її треба обов'язково перекласти українською мовою й видати в найближчий час.

Вас. Сонців

МАКСИМ БОГДАНОВИЧ

БІОГРАФІЧНА ЗГАДКА

25 травня ц. р., минуло 10 років зі дня смерти одного з найбільш яскравих білоруських поетів дореволюційної доби — Максима Богдановича. З ім'ям поета зв'язані не лише складні настрої та думки інтелігенції кінця XIX, та початку XX століття — доби розквіту капіталізму, та буржуазної культури, але й передреволюційна підготовча робота, що була скерована до перебудови всього соціального устрою.

Максим Богданович народився у грудні місяці 1891 р. у Мінську в родині народного вчителя. З дитячих років майбутній поет ознайомився з білоруською мовою та білоруською народною поезією. Сподобалася Максиму білоруська поезія, а особливо мова. Захопився він досконалим вивченням її. І перебуваючи в гімназії (1902-1911 р.), Богданович уже був свідомий своїх завдань. Допомігав у оформленні світогляду Богдановича і його гімназіальний вихователь Кабаків, з походження білорус, що добре знав історію Білорусі.

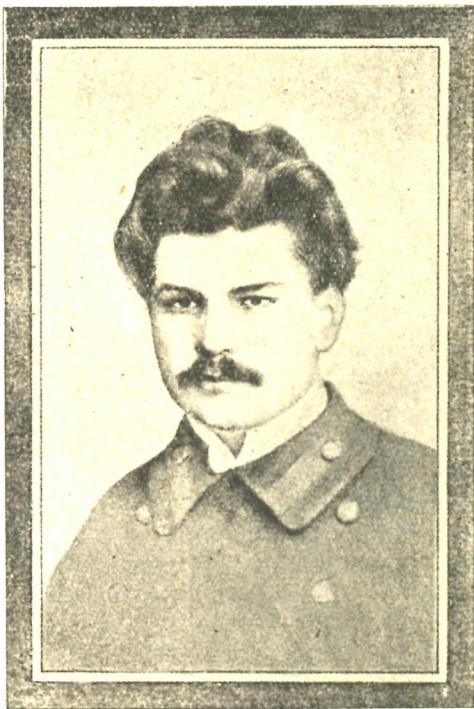
В ті часи, часи впертої революційної підпільної роботи, коли царат придушував найменшу свідомість білоруського, українського люду, одержати відповідне революційне виховання було дуже важко.

Проте М. Богдановичу щастило. Одержавши певні знання з історії Білорусі від свого вихователя, він потрапляє до гімназіальних революційних гуртків, у яких і бере найактивнішу участь (1905—1908 р.р.). Це змінило політичний світогляд Богдановича, викликало цікавість до політичних і соціальних тем, які потім знайшли відбиток у його творчості. Закінчивши гімназію, М. Богданович збирався було вступити на історико-філологічний факультет, Петербурзького університету, туди тягло його досконале вивчення білоруської мови, етнографії та літератури, та погане здоров'я й обмеженість коштів не дали можливості вступити до університету й він потрапив до Ярославського юридичного ліцею.

Але зла хвороба — сухоти, що далі, то все більш руйнувала здоров'я молодого, дієздатного поета. Він не міг закінчити ліцею й подався на Білорусь. Тут перебуваючи на посаді, Богданович увесь віддався творчій роботі, працюючи при підвищеній до 39⁰ температурі.

У лютому 1917 р., він поїхав лікуватися до Криму, де й помер передчасно 25 травня.

На Ялтинському кладовищі збільшилось ще на одну могилу, яка так коштовна й цінна білоруським робітникам та селянам.

Максим Богданович

Максим Богданович почав писати вірші ще на 18 році свого життя, коли вчився в гімназії. Йому вдалося звязатися з редакцією Віленського часопису „Нашай Ниви“, куди він й надсилав свої перші спроби. Зв'язується Богданович також з журналом „Украинская Жизнь“, що виходив в Петербурзі, де й друкує свої замітки та нариси.

Єдина збірка його віршів „Вянок“, яку видано ще 1913 року, оце й увесь літературний доробок поета, коли не рахувати низки віршів та нарисів, що розкидано по різних часописах.

Але не дивлячись на те, що його творчість не зібрана до купи, ім'я, Максима Богдановича, відомо кожному, хто цікавиться історією та розвитком білоруської культури.

У творах Богдановича відбивалася не лише його особиста чиста лірика, не лише народні мотиви, але й низка соціальних моментів, що й робить, як раз, дуже цікавою й цінною для нас його творчість.

Заслуга Богдановича в тому, що він в добу найжорстокішого царського режиму, зміг у своїй творчості виявити не лише поетичні, а й громадські моменти, що розбуркували свідомість білоруського робітника та селянина й кликали до єднання. Це й оцінила Білорусь, оцінили це й білоруські робітники та селяни.

Уся Білорусь енергійно готувалася до вшанування пам'яті свого поета. На громадське святкування було запрошено батька Богдановича.

За клопотанням ювілейної комісії НКО утворює стипендії ім. Богдановича для найбільш талановитих студентів-письменників, утворено по лінії Інституту Білоруської культури щорічну премію ім. поета за найкращий твір білоруської літератури.

Білоруське Державне Видавництво приступило до повного академічного видання творів Богдановича, перший том якого вже друкується й незабаром піде у продаж.

Так, білоруські робітники та селяни шанують пам'ять свого поета, що багато сил приклав до зміцнення й піднесення білоруської культури і, що так передчасно вмер на 25 році свого життя.

Микола Самусь

„БОГ“ П. ПАНЧА І ВСЕВ. ІВАНОВА

(До походження збіжних сюжетів)

В № 3 за березень ц. року журналу „Красная Новь“ уміщено нове оповідання відомого російського письменника Вс. Іванова за назвою „Бог Матвей“.

Значно раніше в кінці літа 1926 р. Держвидав України випустив по військовому сектору збірку оповідань П. Панча, в якій першим було вміщено оповідання „Бог богів“, від чого й всю книжку цю названо такою ж назвою.

Своє оповідання П. Панч присвятив 44 дивізії. З допису в кінці оповідання П. Панча дізнаємося про дату написання: „29/III—26 р. м. Харків“.

По розміру опов. В. Іванова майже на 15.000 літер. Опов. П. Панча—трохи більше,— на 16.000 літер.

Порівняємо зміст обох оповідань.

Зміст оповідання В. Іванова: „Бог Матвей“.

Полк хоче взяти брод через річку Ікс. Невдача з наступом злить комісара полка Денисюка. До армії приходить дядько Матвій Митроха Костянов, що зве себе „Богом Матвієм“ його не бере куля; автор дає портрет цього дядька, коли його приводять до комісара. Денисюк наказує послати Матвія на першу лінію бою. Повернувшись зі штабу Денисюк дізнається, що Матвій починає сіяти між салдатами різні чутки—його куля не брала, хоч він не раз ходив перед шанцями. Денисюк іде на першу лінію й переконується, що кулі білих не зачепили Матвія. Денисюк вирішає влаштувати іспита для „бога Матвія“. Перед вечером другого дня, Матвій вибрав білу коняку, помився і з співом псалмів виїхав до горба на зустріч полку, що мав стріляти в нього. Перші постріли не дали жодних наслідків, тим більше, що багато стріляло холостими. Після залпів—кінь упав; але Матвій ще був живий. Знов залп. Коли підбігли до Матвія—він не був живий. На лобі у нього було дзеркало від якого і йшло якесь сяння. Денисюк вихватив револьвера і тричі вистрілив у Матвія. „Бога“ зараз же поховали і полк пішов у наступ. Брод було взято, але в бою загинув Денисюк. Урочисто його поховали і дві могили залишив полк: Бога Матвія, яка скоро зрівнялася з піском і комісара Денисюка, що на ній поставили пропелера з написом „пав смертю хоробрих“.

Порівняймо тепер це оповідання з оповіданням П. Панча.

Обидва вони мають і багато спільного і в той же час ту саму фабулу оформлюють цілком різно.

Зміст оповідання П. Панча „Бог богів“.

Починається описом бою. Розстріляна наша залегла на гребні проти ворога. Комбриг і військом обходять лінію бою і бачуть червоноармійця, що має на собі пояс з написом „Цар царів. Бог богів. Господь господствующих“. Цей салдат ховається від куль за стогом сіна. Посилають Кузьку-хлопчика за ним. Поляки ще дуже почали обстрілювати,—коли

побачили цього червоноармійця, що йшов до комбрига. Після перебіжки, комбриг має розмову з цим червоноармійцем. Виявляється: він Іван Минич з старовірів Курської губ.

Після бою Минич почав ширити свою віру в те, що його куля не бере. Це нервувало салдат. Минич прохав дозволу дати „представление“. Військом, щоб заспокоїти салдат, дає дозвіл на це „представление“.

Минич був десь подівся, але в день іспиту, коли весь полк розташувався проти горба, з-за якого мав виїхати Минич — він дістав білу коняку, позолотив довгого списа і обвішав себе маленькими дзеркальцями, від яких в очі било нестерпляче.

Полк налагодився був стріляти, як раптом малий Кузька пальнув і зняв з коня бога богів. Один із старшин полку, що готував спеціальну кулю, вистрілив ще раз уже в мертвого „бога“. Дзеркальце дали Кузьці.

Ми нарочито докладно дали зміст обох оповідань, щоб нашим читачам було ясно, оскільки це той самий сюжет. Ріжниця хіба що та, що у В. Іванова — білі, у П. Панча — поляки, у Іванова — бог Матвій — це дядько з села, у П. Панча — червоноармієць з старовірів. Особливо подібний кінець обох „богів“. В оповіданні Панча дано трохи картини бою, більше уваги відведено побуту салдатів, більше специфічного позиційного. У В. Іванова цього зовсім мало. Ось чому треба визнати оповідання П. Панча — більш витримане, як оповідання військове; негарним віддає у В. Іванова розстріл бога, зокрема постріли в труп, що їх робить комісар Денисюк. Зрештою — смерть Денисюка й доля могили його та бога Матвея у Іванова епізод мало зв'язаний з оповіданням, дає гарне закінчення оповіданню. Гірший кінець у П. Панча.

Редакція зразу, по одержанні книги 3 „Красная Новь“, написала Вс. Іванову, листа з проханням дати пояснення отакій подібності оповідань.

До листа свого редакція додала і кн. опов. П. Панча, „Бог Богів“.

Через деякий час В. Іванов надіслав листа, що його ми даємо без зкорочень мовою оригінала:

Редакции журн. „Плужанин“

Ув. тов. Я глубоко сожалею, что мне не встретился раньше рассказ „Бог Богов“ иначе своего „Бога Матвея“ я бы не написал. Тому этого рассказа мне передал Н. Н. Кулябко, наш бывш. консул в Гамбурге, и когда я рассказал эту тему П. Бабелю, уже после того, как рассказ мною был написан, он сказал, что ему об этом передавал т. Шмидт и, что случай с „Богом Богов“ был на Украине, в дивизии, назвать которую я к сожалению не смогу, ибо Бабеля нет в Москве“.

Во всяком случае, об рассказе „Бог богів“, когда я буду печатать „Бога Матвея“ отдельной книжкой, я напишу и принесу т. П. Панчу свои извинения, тем более, что и рассказ „Бог богів“ мне очень понравился.

С тов. приветом Всеволод Иванов.

Москва, 14. IV. 1927.

До цього, ми додамо, що тему для оповідання П. Панч взяв з історії 44 дивізії, що т. Шмідт як раз був в той час команд. цієї дивізії про це все маємо і друковані матеріали. Більше того, ціла низка тов., що й зараз живі й працюють в Харкові, були свідками смерті „Бога богів“. В архіві Плуга є вірші й ціла „поема“ червоноармійців з 44 дивізії на цю ж тему — мало не „мандрівну“.

Для нас цікаве не те, чи був такий випадок в дійсності, а як кожен з письменників відповідно свого хисту, і досвіду життєвого

і т. п. певну тему обробляє і оформлює по своєму. От з цього боку варто перечитати рівнобіжно обидва ці оповідання і порівняти так письменницьку манеру П. Панча і Вс. Іванова, як рівно ті пункти, що на них обидва автори фіксують увагу читача, вставні епізоди, моменти, окремі сцени, портрети та загальне тло.

В нашій літературі таких збіжних сюжетів чимало, і на них як раз зручно порівнювати творчі здібності письменників.

Мих. Марусик

ЕХ ВИ, ВИДАВЦІ ТА ПРИЯТЕЛІ!

Василь Стефаник помістив в одній із галицьких газет фейлетон: „Людмила“ (із споминів про Леся Мартовича). Згадуючи про своє перше знайомство з відомим галицьким письменником із „покутської трійки“ — Лесе м Мартовичем та його родиною, Стефаник розповідає про наймолодшу сестру Мартовича — Людмилу. Зосталася вона одна зараз із усієї родини і тяжко бідує. Не може не то корови, — поросяти купити. Просить у знайомих допомоги, щоб до шпиталю її помістили...

Василь Стефаник сумно закінчує: „Чи геніяльний письменник покійний Лесь Мартович не годен із - за гробу дати своїй сестрі корову?

Ех ви, видавці та приятелі!“

До речі недавно „Книгоспілка“ видала вибрані твори Леся Мартовича в редакції Мих. Могилянського. Цікаво, чи надіслано авторський гонорар родині покійного письменника, чи на його творах заробив тільки редактор?

В. Я.

Найлюбіша книжка сучасного письменника

Львівський літературний журнал „Світ“ звернувся до визначніших сучасних українських письменників з проханням: узяти участь в анкеті „Найлюбіша книжка сучасного письменника“.

Анкета складається з двох питань: 1) коли б Вам довелось сидіти необмежений час у тюрмі і Вам дозволили б узяти з собою три книжки — то які б Ви взяли? і 2) Чому саме ці?

Анкетний спосіб виявлення думок кращих представників громадянства на певну справу, зокрема письменників на справу літератури вживається давно на заході, популярний він і в нас.

В самому факті анкетного обслідування нічого ще дивного немає...

А от зміст питань висунутих анкетною наводить нас на певні, не дуже веселі думки.

Може не випадково редакція „Світу“ впала на думку поставити питання: „...коли б Вам довелось сидіти необмежений час у тюрмі...“

Для робітника, для селянина, для революційного інтелігента — тюрма це найзвичайніша, найбуденіша річ під панською Польщею. І книжка, „коли її дозволять зі собою взяти“, чи не найвільніший товариш трудящих Зах. України.

Здається наведена анкета береться скромно з'ясувати два питання, щоб підняти інтерес широкого загалу до книжки та її творця. Проте, по суті, зі скромних рядків виривається крик наболілої душі західно-українського трудящого, крик, може й несвідомо зафіксований редакцією журналу „Світ“.

БІБЛІОГРАФІЯ

Літературна газета: Двохтижневий орган Всеукраїнської спілки пролетарських письменників К. 1927. №№ 1, 2, 3, 4, 5.

В шуканнях форм вияву своєї творчої роботи „мистецької трибуни“, нова організація пролетарських письменників (ВУСПП) на перший час обрала форму літературної газети. Така форма має вже деяку практику, досить пригадати хоч би „Культуру й побут“, колись „Література, Наука, Мистецтво“ — цей специфічний додаток до звичайної газети. А проте зразки цієї форми все ж не були органом певної літературної групи та її завдання ставили перед собою трохи ширші й різноманітніші. Отже, поява „Літературної газети“, як органа письменницької організації ВУСПП, викликає низку питань щодо принципів конструювання такого типу виявляти свою роботу, типу, що є одмінний од звичайного для нас журнального. Чи газета ця матиме переважний „літературно-художній“ (як часто люблять вживати це недоречне сполучення слів) матеріал, чи матеріал критичний, програмово-статейний, чи буде якась певна пропорція між тим і іншим і яка саме?

Перші три числа „Літературної газети“ свідчать за те, що добір основного матеріалу розв'язується в площині добору матеріалу критичного, програмового. Із загальної кількості матеріалу, вміщеного в цих числах газети, маємо лише 7 творів, що їх відносимо до художнього. А це становить коло 25% і, то навіть тоді, коли виключити хроніку, що займає величезне місце. Решта, переважна більшість матеріалу, це є, по-перше, „провідні статті“, що стосуються до живих проблем сучасної літературної ситуації так організаційної, як і теоретичної, по-друге, — це низка великих рецензій-статтів на нові видання, й нарешті, по-третє, — це група критично-інформаційних статтів про „Європу“ та Америку.

Оцінюючи першу групу статтів — провідних, що найбільше виявляють обличчя й можливість нової літературної організації, треба відзначити першу редакційну статтю „Наші завдання“ (№ 1). Стаття ставить такі „бойові гасла-директиви: боротьба за пролетарську літературу, за пролетарське мистецтво. Боротьба за марксистську критику. Боротьба за виховання літературного пролетарського молодняка, за кваліфікацію“. Ідеологічна боротьба в культурному радянському процесі, висунувши низку актуальних культурно-мистецьких проблем, що потребують „не тільки

правдивого теоретично-ідеологічного, а й практичного розв'язання“, на думку редакції висуває завдання взяти певну участь у цій роботі — для чого й створено саму літературну газету.

Позиції газети накреслені ясно, вони визначені, як класові, пролетарські. Що правда у своїй практичній частині вони можуть в деякого викликати уявлення про „напастівство“, але, як справедливо відзначено в статті, такий закид може виходити лише з певних джерел, що тим „страшним“ словом мають здійснити свої певні міщансько-буржуазні завдання. Геть, мовляв, класову боротьбу в мистецтві.

Згідно з такою основною установкою добираю й інший провідний матеріал. Стаття Щупака „Письменник і оточення“, що трохи примітивно й побіжно аналізує соціальні причини естетизму, богемства та культу жрецтва, пропонує, власне не подаючи чогось особливо нового, нашим письменникам, переважно виходячим із селянських кол, „зробити все потрібне“, щоб стати справді пролетарським письменником. А пролетарським письменником ставати варто, бо лише таке становище дає найбільші перспективи для письменника. Багатий матеріал можна почерпнути від пролетаріату за теперішньої доби, але поза цими словами, пам'ятаючи також і застереження автора, що „перебування лише серед робітників“ буде вулгаризацією його пропозицій, зрештою важко уявити конкретніше суть того „духовного зближення“, що воно мусить дати такі високі „якості“ для письменників-виходців з села. І виникає сумнів, чи ж і справді лише ці виходці — є головна сила, що буде формувати пролетарське ядро письменників тим невиразними засобами, що їх пропонує т. Щупак у своїй статті. Чи можуть бути „виходці“ із самого пролетаріату, що такі візьмуть на себе керуючу роллю в створенні пролетарської літератури. Цей момент зовсім не зачеплено в статті.

Інші статті Хуторяна „Про геніїв та критику“, Демура „Хто письменник“ зачіпають питання про „манію величності“, що нею хворіють часто наймізерніші люди й, вважаючи себе за геніяльність, продовжують, щоб гам не казали критики, „строїти дурня“ в своїх поганих творах. Сторонництво, прихильність до „своїх“, безцеремонна лайка до „чужих“ викликає осуд авторів статтів і вони підносять знову питання — „де ж той критерій,

щоб установити хто письменник, хто ні? "І дають таку відповідь — „Назвати поетом можна кожного, хто займається поезією, хто може творити мистецькі, поетичні твори, але поетом залишиться той, хто може створити такі твори, які вражатимуть читачів довший час". І тому визначення дасть, мовляв, історія, а ми не маємо права на загальному низькому культурному рівні не вважати рака за рибу й хруща за м'ясо. А проте суть знову, таки в манії величності, що не дає авторам учитися, і що з нею треба боротися, — бо лише кваліфікований письменник зможе мати більше значіння для нас.

Слід зупинитися також на статті Якубського „До законів еволюції літератури". І ця стаття, як і інші роботи цього теоретика, не може задовольнити читача. Збудована на кількох цитатах із Луначарського та Троцького, поминаючи погляди інших авторів (може в данім разі через те, що це коротка газетна стаття), стаття Якубського власне не розв'язує питання про так звані імманентні, внутрішні закони розвитку літератури, що їх автор обідає розв'язати всупереч твердженням вищеназваних марксистів. „Закон розвитку мистецтва літератури є все-світній закон трансформації. Своїх якихсь „внутрішніх" законів розвитку література не знає. Загальні закони світової еволюції (?) вона переживає тільки на своєму „специфічному" матеріалі: це дає те, що нам доводиться спеціально досліджувати еволюцію літератури. Але самий процес — є цілком обумовлений таким самим процесом життя. Література, як функція життєва, його відбиває". Загальні ці фрази вимагають розкриття, як же саме ці загальні закони переживає література на своєму специфічному матеріалі, що вони стають ніби за власні літературні закони, в яких же саме відношення стоїть цей процес з тим процесом, що його обумовлює. І що саме обумовлює — навіть це питання постає, коли читаєш про оті світові, загальні закони життєві. Ми здається в питаннях літературознавства звикали орудувати більш ясними, точнішими марксистськими термінами. Отже, чи не одводять нас у бік таке твердження Якубського: „Історія боротьби в літературі принципів традиційності та новаторства — є історія літератури".

Безсилість розв'язати ці питання позначається, як наслідок і в статтях другої групи — в рецензіях, що в значній мірі торкаються лише оцінки змісту й дуже мало зачіпають питання техніки. Але на це слід звернути увагу й тому, що багатько в „Літературній газеті" розкидано слів про кваліфікацію, про технічну виучку. Та й сама постановка питання про закони еволюції літератури, як мистецтва, говорить за те, що час уже й до формальних проблем підійти з соціологічною аналізою й принаймні те, що можливо, зробити і аж ніяк не ігнорувати. А то — всі рецензії (Загуга — Обоїй та Віхоли, Хуторян, — У шуканнях, Надійні перспективи, Б. Коваленко. Життя й революція, Червоний шлях, Савченко — Пригоди в Криму) в більшій чи меншій мірі нагадують просте, примітивне

переказування творів. А ці ж рецензії не просто рецензії, а статті. Слід також відзначити, що не дивлячись на патетичні заклики до об'єктивної критики й протести протисторонництва, те саме сторонництво таки проглядає подекуди — хоч би приміром неодноразове „ура" — прихильна оцінка творчості І. Микитенка. Може й природня кожній організації своїх таки виставляти, але ж певна об'єктивність мусить бути та нащо ж годі було й город городити? А проте загалом ту об'єктивність витримано далеко більше, як в органах інших літ. організацій.

Досить цікаво поставлені статті, що інформують про закордонне літературне життя. Трапляються прізвища закордонних авторів статтів (Бехер, Фрімен), що свідчить про певний зв'язок ВУСПП'у з Європою, очевидно, не з тою, звичайно, що Вапліте.

Кілька слів про літературний відділ. Маємо вірші молодого, але з майбутністю О. Влизька — „Поетові", „Буденне море" — вдумливі, досить чітко зроблені; Дубкова — „За мурами", „Плугатар" — трохи одноманітні, плакатні, з протиріччями поривань чи до міста чи до села; В. Сосюри — „Неокласикам" — досить сильний для теперішнього Сосюри; із оповідальних жанрів — щось неначе фейлетон Скляренка „Про письменників" — мало живий розтягнутий; він, хоч ставить актуальне питання, але дуже спрощено й загострено не зовсім показово. І нарешті І. Ле. — Ритми Шахтюрки — єдине з робітничого життя, коли судити з заголовка.

Вражає вузьке коло авторів так у статейному відділі, які особливо в літературному — все тіж Коваленко, Хуторян, Щупак, Влизько, Дубков, — ніби ними вся творчість ВУСПП'івців обмежується.

Що до хроніки, то вона поставлена докладно й широко. Особливий „напор" на закордонну, а проте виникає питання — чи доцільна така форма інформації про закордонне життя та ще для газети. В журналах і то заводяться синтетичні огляди, чи не краще б і тут, зважаючи на нашу таки відсталість в інформованості про закордонне літературне життя, давати такі огляди, а не ці уривчасті, строкаті відомості, що не дають змоги розібратися в силі тих імен, назв, фактів, що подаються.

Хочеться звернути увагу також і на технічні моменти. В газеті є порада журналу „Молоднякові", може не зовсім доречно, поліпшити видавничу техніку. Це в значно більшій мірі треба порадити літературній газеті. Приклади — „тай по великих наших городах (чому не містах), є чимало графоманів, що навіть книжки своїх віршів випускають (випускають). (№ 2 в статті Демура); „п'ятистовий розмір", (п'ятистовий, ямбичний розмір); „організація союзною молоднякові с. пр. п. внесло", або в прізвищах С. пік (Епік) тримайло (гримайло), матюша (Матюха з творів Головка). Ці і багато дрібніших коректурських помилок треба зовсім усунути, а то коли б спритні „рецензенти" з Вапліте не поспішили кинути обвинувачення в безграмотності.

Останні¹⁾ №№ „літературної газети“ (4—5) вже цілком визначають завдання і форми цього органу. Бути критичним органом — головне завдання органу, а до того ж і певним засобом зв'язку з масами, про що свідчать об'ємний розділ (читач про літературу), де міститимуться „за певним планом коротенькі рецензії читачів на нові художні і теоретичні твори та збірки“, та вже розпочатий обмін думок з приводу робітничого літжурналу.

Основний мотив цих чисел „Л. Г.“ — поставити питання про взаємини читача й письменника. Б. Коваленко в статті „Чергові завдання“, визначаючи значне зростання пролетарської літератури, констатує про те „ряд ненормальностей, що затримують дальший розвиток літератури“, і серед них вперше — відрив від масового читача. Автор статті говорить, що ми навіть маємо багатьох кваліфікованих, формально-озброєних письменників, які проте втратили свою „громадську кваліфікацію“.

Погоджуючись цілком, що треба усунути „тематичну й ідейну обмеженість“, „озброїти автора знанням і комуністичним світовідчуженням, не кажучи вже про „світогляд“, слід закинути авторів певну легковажність в питання, що до швидкого набуття формальної кваліфікації, бо таке ставлення (мовляв, раз плюнути їй набути) може повести до певних поверхових поглядів на досконалення творчості — етап, що його ж ми вже перейшли.

Друга стаття теж т. Щупака, що й заголовков має „Проблема українського читача“, розвиває низку думок що до самого робітничого читача, про його українізацію, та про засоби його виховання. В цьому література має відігравати велику роль.

Також широко, як і в попередніх числах „Л. Г.“ постановлено відділ рецензій; статтів на нові видання — „За всіх скажу“ — О. Влизька (Якубський); „Огонь цвіте“ — А. Дикого (Д. Загул); „Впевненим кроком“ І. М. Юхим Кудря (Коваленко), твори т. 4. Шевченка (В. Гадзінський); на російські — „Уляяєвщина“ І. Сельвунського (Є. Перлін); на журнал „Резец“ (А. Клочья); „До основ марксистської естетики“ рецензія Якубського на роботу Зивельченської.

Всі рецензії від виробленого в попередніх числах шаблону різняться хіба тим, що більшість з них „не розпекательного характеру“, ба й підбадьорюють, хвалять авторів, хоч часто з обережністю підходять, та дбають одійти від того шаблону, коли за „розпеканням“, „з висоти критичного авторитету за справжні і вигадані хиби“, „йде поблажливе батьківське плескання по плечі“ та „слабенький, мовляв, та подає надію“. (Б. Коваленко—

„Впевненим кроком“). Але зрештою таке критичне підморгування в бік шаблановості зводиться лише до створення антишабланового шаблону з характерним „автор органічну пролетарську ідеологію поєднує з формальною досконалістю, цю, формальну досконалість помітно навіть на першій збірці. Давши добре соціалогічну аналізу, автор нічим не доводить свого твердження про формальну ту досконалість, поруч з тим зазначаючи патетично „в кого тих хиб немає“, — в супереч своїм же твердженням в статті, про яку зазначено вище.

З інших статтів треба відзначити кілька спогадів і рецензій присвячених недавно померлому М. Черемшині, спогади про Чумака, велика стаття В. Крука „Присмерть богів“ про сучасних лідерів буржуазної Європи — Васермана і Бал'еса, Велса та інші, з їхніми шуканнями релігії та політичною короткозорістю. Також слід відзначити статтю про виставку АРМ, що свідчить про поширення обсягу уваги „Л. Г.“ і на інші галузі мистецтва.

Що до поезії, то її характер також мало змінився, хіба що, крім двох вдалих формально, але з типовим селянським сумом, віршів Косяченка, вміщено поганого вірша Ю. Дубкова, в якому годі шукати бодай елементарно-правильного розгортання теми і будь-якої зрозумілості.

Маємо ще й фейлетона „Жабомишодраківка“ О. Л., що малоє нашу літературну дискусію, та він зрештою розрахований на вузьке коло читачів, що в героях фейлетону можна впізнати конкретних осіб, знаючи їх особисто.

Характерна дискусія з приводу робітничого літжурналу. В рецензії на журнал „Резец“ А. Клочья виявляє низку хиб таких журналів і в той час голоси в дискусії вимагають журналу подібного до „Резца“, накидаючи ВУСПП'у організаційну роль — „підвищувати кваліфікацію початківців“, „критикувати твори висуванців“ і т. д. Чи не нагадає це колишніх традицій журналу „Плужанин“.

Що до хроніки, то слід відзначити, що захоплення Європою призводить до ігнорування, не кажу навмисне, літературного українського життя. Крім обов'язкових інформацій про групу „Західна Україна“, що в майже в кожному числі „Л. Г.“ нічого більш не знайдемо.

Загалом № 4—5 слабший від перших трьох.

А все ж появу цього витриманого свіжого органу, не зважаючи на всі хиби, треба тільки вітати.

І лише один останній сумнів — багатько програмів, статтів, критиків, — а чи скоро ж справжня літературна продукція. Чи не симптоматичний такий початок. У нас вевелося вже так, що починати з журналу. Отже, є наша увага надовго сподіваний ВУСПП'івський журнал „Гаот“.

Yus

¹⁾ Примітка рецензента: № 4—5 „Літературної Газети“ було одержано пізніше, тоді, як на перші три числа рецензію було вже написано, а тому рецензії на останні числа подаємо окремо.

Молодняк, ч. 5 р. 1927.

Як і в попередніх числах, проза „Молодняка“ сильніша за поезію. І як і раніше найкраща проза в Л. Первомайського, який вміє індивідуальний малюнок виправити в соціальну раму.

— Це того, що в більшості в нас немає „я“, в нас „ми“ переважає, а коли б це не було так, то робітник не творив би революцію, а будував би собі хатку під зеленим дахом, вішав би біля вікна клітку з канаркою і свистів у самоварну трубу“ (ст. 41).

Іноді, правда, художній малюнок перетворюється у плакат (як ось, наприклад, на ст. 42-й), але це для автора не характерно: він знає міру і накреслює дієвих осіб свого оповідання тонкими й чіткими рисами.

У романі О. Кундзіча (Перша частина) помічається нерівність — твір друкується ще не до кінця дозрівши — особливо це видно з інтродукції, що написана якось манірно. Образи як от: „дитринне сонце палило... коли візник їхав швидко, пролітаючи футболом із даху на дах“ — не переконають: в місті на сонце не звертаєш уваги та й на футбол воно не схоже й зовсім не літає з даху на дах: сам перевірив.

Початок зацікавлює як стилем (ст. 8—9), так і змістом.

„І Гарматів мало знали. Оксентій, як оженився, взяв низеньку, сприятну та балакучу Степанину, брати нарізали на самий провулок города кусочок, там і поставився. Жив, ляпав у долоні, кидав ногою за гончарським кругом, покашлював, помовчував. Рідко й на люди виходив. Лише на глинища за село, до горна та ще на цвинтар що-року з дитиною. Як рік, так і везе дитину на цвинтар, як рік, так і везе. Бо гончарське діло, діло вогке, то ще нічого на шляху на горбі, а в Чорному провулку і стіни не висихають у хаті. Пара стоїть, як над трясвиною“ (стор. 8).

Перша частина читається з інтересом. Юрко — наймит націльований з любов'ю, старано. Порадимо автору писати стисліше, бо лише той входить в літературу, хто володіє секретом будити у читача образи й думки мінімумом словесних символів; а за кожний роман можна борятися, що він, намагаючись дати велику картину, піде лінією кількісного розбукання.

Оповідання Дорика слабеньке. Особливо наївно звучить прикінцеве: — Між іншим, за основу цього оповідання взято дійсний факт“.

В статейному відділі з великим інтересом читається „Значіння Пляханова для марксистської соціології мистецтва“. В. Юринця. Автор не просто переказує думки Пляханова, але й від себе ілюструє їх історико-літературними фактами. Виклад цей час від часу підноситься до художньої форми стилістичного визерунку: думка оздоблюється і сяє багатофарбними образами. Так, напр., на ст. 66 „Вся суть справи полягає в тому, щоб уміти застосувати закони, добути на відносно простих об'єктах, до складніших комплексів, де пересікаються тисячі ліній, і кол, впливів, течій, протиріч, де могутніми валами хвиляють об'єкти класових воль, невидимими цікавими течуть відгуки традицій, в'їдаються в те нове,

що хоче творити нова класа, захисним кольором мімікрії стараються оплести, заглушити несміливі наростки прийдешнього життя“ і т. д. (ст. 66). Продовження статті дасть читачеві ще більше цікавих думок. Ів. Момот в статті про „пульс епохи“ критикує „динамічний конструктивізм“ В. Поліщука. Стаття примушує думати й відкриває у Ів. Момота здібність критичного думання і здоровий літературний смак опертий на класовий світогляд.

А. Хвиля в статті рецензії на „Більшовик України“ ще раз спинається на помилках Хвильового, які давно вже вийшли з меж літератури й перейшли в площину політики, де виявилися в статті т. Шумського (№ 2 „Більшовик України“).

„Молодняк“ росте як змістом, так і формально, і значить, стає що далі, то читабельнішим часописом. Це відбивається й на відділі рецензій, які проведені в чітких бойових тонах. Особливу увагу заслуговує рецензія Б. Коваленко на збірку „Зустріч на перехресті Бажана — Семенка — Шкурупія — Татліна, де футуризм кваліфікується, як „люмпенський нігілізм“, що „чудово уживається з міщанським світовідчуженням“.

В 5 числі подаються малюнки паризьких художників — колишніх харківчан. Т. С.

Червоний Шлях № 5(50) травень 1927 р.

„Прості оповідання“ — це пересічна оцінка художнього відділу. Сосюра перейшов, на решті, на мажор:

В циліндрі він лежить на розі,
лиш пальці скручені — до зор.
І ситий ворон у анемозі
над ним вартує і, крізь сльози,
в останнє кричє: „.....“

Проте класичний ямб „Відповіді“ (як і вона сама) — блискучий, але поверховий. І неприємно у Сосюрі виходить якоюсь дитячо-романтичною: робітник — ненавидить якомсь глибше, тут повстає цікава проблема: яка форма найбільше гармонувала би з почуттям, що домінує в творі? Сосюра довів, що це не чотирьохстопний ямб.

Решта поезій невиразна. Не поетично виходить у Масенка — „Весна“.

Оспівана Сосюрами (...) і тромбонно-барабанно й нещиро у Леоніда Чернова — „Поетам України“

Поети,
Україна
Дивиться на вас.

Дивиться, каже? Гм! Не багато вона побачить за курявою великанського господарського будівництва. Про це свідчать і поезії: Сайка (Весна), Коломійця (Чоботар), Масенка (Весна), Гребінки (Наймит), Станко (Батраки). Всі ці поезії прочитаються і зараз і через рік з однаковим наслідком. Хоч би одну на сучаснішу тему.

Оповідання Брасюка „В потоках“ 7 II — багато слабше від першої частини, неврастелічніше і ще більше невмотивоване. Сподіваємося, що над ч. III автор більше попрацює й дасть щось позитивне.

Етюди О. Демчука (Просте оповідання) і Е. Скальда (Рибалка Івча). Обом треба

чимало попрацювати над формою у бік скорочення й більшої стислості думки. Як зразок неохайності, наприклад, у Скальда можна взяти порівняння: „з плавким, як аркуш паперу тілом“, яке автор дає два рази. „Просте оповідання“ Демчука іде в аналітичних тонах: місто в нього велике, лубок липовий, лямки сонячні, лист вишневий і т. д. і жодного синтетичного художнього образу. Проте автор реалістичний „на 100%“ (може тому не вдалося йому намалювати божевільня Габи й воно вискочило якось „як Пилип з конопель“).

Скальдові зміст дався до рук краще. Оповідання зацікавлює, особливо кінець, — але не докінчене.

Що до статейного відділу, то, проминувши рецензійну статтю М. Слабченка (До методології історії робітничого класу) відзначаємо цікаву статтю М. Пивоварова (Проблема енергії). Стаття написана в технічному розрізі — може тому відносно філософської трактовки не все гаразд. Так на ст. 97 автор запевнює читача, що „Багато з теперішніх і всі майбутні шляхи шукань точних наук, біології до техніки ведуть до таємниче замкненого в собі атома, цієї, як влучно висловився один німецький автор — цегли всесвіту“. Невідомо, чому автор, крім біології не вставив ще й соціальних наук. Проте і біолог, не кажучи вже про соціолога, відповідь на це, що і галузь явищ життя, які суспільства електрони і протони не пояснять своєрідності цих явищ.

Стаття варта уваги з боку стилю й може служити прикладом того, як серйозну тему можна „викласти не сухим нудним вченням“ язиком, а конкретно й навіть образною мовою.

Дві дальші статті (А. Бориса і А. Філіпова) трaktують бойову проблему рефлексології і психології. Не входимо тут в розгляд питання по суті. Лише зауважуємо, що редакція пустила статтю А. Філіпова з приміткою „дискусійна“, а статтю А. Бориса — без примітки, і цим, ніби-то солідаризується з думками останнього, а коли придивися, то бачиш, що в А. Філіпова більше правдивих думок ніж у невинного що до філософії діалектичного матеріалізму А. Бориса, який догворюється до заперечення психології (ст. 108).

Стаття д-ра З. Гуревича „Полове життя сучасності в світлі соціальної гігієни“ дуже цікава й різноманітна, що до проблем, які в ній ставляться. Звертає на себе увагу факт надто раннього початку полового життя в сучасних умовах. Решта статтів (О. Шетліх: Спогади про П. А. Грабовського, М. Сулима: Дещо про зниклі дієприкметники, Полферова: Музичні силуети, Г. Хоткевича: До історії кобзарської справи) мають надто спеціальний характер. Проте читачам „Плужанина“ не завадило би познайомитися з матеріалами, що їх подає в своїй статті М. Сулима. Автор воює с русизмами - дієприкметниками на тій, ший, ший, мий, які невластиві народній — українській мові (вона знає лише дієприкметники на тій, мий, ний), щоб далі не дозволяти їх вживання — перераховує ті винятки (досить численні), які мають місце в творах Шевченка та Лесі Українки. Автор зазначає, що ці форми вже загубили значіння дієприк-

метників (ними не можна скорочувати додаткові речення) і стали звичайними прикметниками (приклади: зрячий, видюший, відомий). „Музичні силуети“ Полферова напрошуються на порівняння з „Кобзарською справою“ Хоткевича, — як Німеччина 18 сторіччя з Україною того ж часу. Написана з претензіями на соціологічний аналіз — методом матеріалістичного діалектизму“, як перебрехано на ст. 168 — стаття варта уваги не в частині історичних узагальнень (вступ), а в частині спеціально - музичного аналізу творчості Бетховена Г. Хоткевич — автор другої статті зовсім і не намагався піднятися на рівень соціального аналізу, а дає лише цікаві історичні факти, не без „сльози“ з приводу відмови видати якоїсь (1000) тисячі рублів“ на утворення класи бандурної при Муз. Інституті. Цікавий відділ бібліографії, де в рецензія на „Бур'ян“ А. Головка.

Цілком окремо треба згадати про „Новели“ В. Стефаніка, що, не даючи матеріалу для такого - сякого розгляду, малюють матеріал — індивідуальні цеглини спогадів із якого повинні були б вирости — в інших умовах — більші і глибші речі.

Тодось

Савченко Як. Проти реставрації греко-римського мистецтва. Київ. „Маса“. 1927. 102 ст. 75 коп.

Сильного ворога, треба бити, зібравши всі сили та як слід напружившись. А М. Зерова ми вважаємо таким „ворогом“, бо ж не даром він і професор уже кілька років та і в хрестоматії „За 25 літ“ його визнано одним з талановитіших критиків українських. Це прикрасно розуміє Я. Савченко, коли береться з М. Зеровим дискутувати та ще в питаннях греко-римського мистецтва, на якому професор, як кажуть, собаку з'їв і, коли - б змога всі журнали заповнив би перекладами з цих поетів. Дуже вже таки полюбив М. Зеров античну літературу, і от проти цього й постає наш критик (не талановитіший, але просто критик, що добре таки простудіював марксистську літературу і тому до своєї справи взявся сміло і знаючи, що каже. Історія дискусії починається здавна: коли ще М. Хвильовий оголосив „смерть просвітянству“ та закликав всіх йти до азійського ренесансу. Хвильовий писав: „Зерови відчули запах нашої епохи й пізнали, що нове мистецтво мусить звернутися до зразків античної культури. Азійський ренесанс — це епоха європейського відродження, плюс незрівняне, бадьорі й радісне греко-римське мистецтво“. Ось та перша концепція, на якій так трагічно зішлись дружиною Хвильовий та Зеров. І тому Зеров вторить Хвильовому словами: „Римські автори золотого віку цікаві для нас не тільки, як учителі стилю, але й як автори, близькі нашій сучасності своїми настроями й чуттями“. Я. Савченко докладно зупиняється на оцьому програмовому місці з думок Зерова й детальним аналізом мистецтва золотого віку насично доводить, чим пахло те мистецтво, чи близьке воно нашій добі, добі

з диктатурою пролетаріату, чи навпаки, говорити таке твердження — це просто „дурнів“ за ніс водити. Далі Я. Савченко причеплюється до іншої думки М. Зерова: „пролетарське мистецтво мусить шукати собі предтеч і попередників в тому ж таки греко-римському мистецтві“. Великою кількістю цитат з творів відомих марксистів і діячів науки. Я. Савченко доводить цілковитий абсурд таких поглядів на ролі й значіння античного мистецтва. Ми не будемо тут повторювати цих аргументів, відомих кожному хто як слід студіював Кавтського та Франца Мерінга, або принаймні уважно перечитав історичні розвідки проф. Віппера. З цього боку т. Савченко показав повне знання цього предмета, весь час посилаючись на такі авторитетні імена: К. Кавтський, А. Тюменев, К. Фоленгер, В. Ленін, Франц Мерінг, П. Лафарг, Г. Лансон, Г. Плеханов, Н. Бухарін, К. Коган, К. Маркс, Я. Назаренко, Б. Арватов, К. Цеткіна, Р. Віппер, Г. Фероро. Ми навмисне перерахували авторів тих джерел, звідки Я. Савченко брав цитати й думки для захисту своїх положень. З цього боку книжка складена прекрасно, цілком переконує читача в неправильності поглядів М. Зерова, треба зауважити лише, що як би цю книжку та написати в спокійних тонах — вона б мала значно більшу силу і переконаність. Ато ж майже на кожній сторінці подібаємо покілка гострих, навіть неприпустимих, хоч і літературних, виразів.

Наші читачі запитають: нащо згадувати про книжку, яка зачіпає питання, що вже ніби розв'язані й неактуальні на сьогодні. Це було б невірно, бо хоча літературна дискусія й закінчилася та всі ті справи і струмки, що в цю дискусію вливали свої води, ще живуть і діють. То ж і справа з греко-римським мистецтвом не є остаточно розв'язаною серед наших літературних кол. (розв'язана вона тільки у Зерова, але бодай так було й не вирішати). Не забуваймо, що Зеров і невелика, але дружна трійда неокласиків київських не тільки професорують, а ще й провадять масову літературну роботу, виступають з доповідями в пресі, виїжджають навіть з Києва на провінцію і свої погляди сіють між молоддю, якій трудно розібрати де плевели, а де пшениця. Ось чому оцю книжку Я. Савченко, як і дві книжки попередніх: Я. Савченка „Азіатський апокаліпсис“ і Д. Загула: „Література чи літературщина“ ми рекомендуємо уважно простудіювати всім тим, хто цікавиться літературними справами. Тим більше, що Я. Савченко в своїй книжці „Проти реставрації“ зачепив кілька побіжних питань, цим викликав зацікавлення, а разом вказав і джерела з марксистської літератури для поглибленого студіювання цих питань.

Видано книжку добре, не зайвим в кінці було б додати маленького показчика літератури в цій справі так марксистської, як рівно тої, що захищає аргументи Зерова. Кваліфікованому читачеві пора заслухати обидві сторони й тоді вже казати свою думку. Бо суперечка є завжди суперечка і в ній супротивникам доводиться часто горячитися та пе-

ребільшувати. Справа ж вимагає серйозного обґрунтування і глибокої аналізи.

Мих. Биковець

№ 1. Ів. Сенченко. Із записок. Харків 1927, ст. 17, ц. 10 к., **№ 2. І. Дніпровський.** За ради неї. Харків, 1927, ст. 47, ц. 15 к., **№ 3. Франсуа Моріак.** Літератор. Харків 1927, ст. 50, ц. 15 к., **№ 5. Олександр Копиленко.** Мати. Харків 1927, ст. 41, ц. 15 к., **№ 6. В. Вражливий.** Життя білого будинку. Харків, 1927, ст. 52, ц. 20 к.

Невеличкі, пристойно видні книжечки бібліотеки Вапліте — це оповідання, що вже друкувалися в журналі Вапліте. Маємо чотири українських твори: один — переклад з Франсуа Моріака, „Літератор“, що на думку видавництва „характеризує сучасні погляди французьких письменників у житті особистому та й взагалі настрої, що панують тепер у французькій літературі“. Звичайно, всякий вибір творів для перекладу характеризує тих, що вибирають. Справді оповідання „Літератор“ Моріака своїм тематичним обсягом не дуже відрізняється від українських творів даної бібліотеки. Серед цих останніх теми зосереджені біля виняткових явищ, помітний нахил у щось не зовсім звичайне, майже патологічне. Доводиться також зазначити й обмежене коло героїв, що за проф. Білецьким кажучи, нагадує самих авторів — воно не йде далі за інтелігента, чи то вчителя, чи пологохливого „члена ревкому“, чи холоуя — і тільки в оповіданні Копиленка „Мати“, взагалі, чи не найкращому в бібліотеці, надибуємо щось іншого. Не доводиться вже говорити про саму філософію та куди вона спрямована. (Як от у „Записках“ холоуя Ів. Сенченка). Адже сатира — зброя на два боки гостра. Не віднімаючи в автора певного мистецтва сатири, слід, проте, закинути йому ту невиразну символіку, що нею він хоче прикрити ворожо-гострий бік своєї зброї. Чом би не говорити прямо? Коли переконаний в наших хибах і нестатках, не ховай свого обличчя за символічні фіранки.

Також імпресіоністична неясність проймає й твір І. Дніпровського „За ради неї“. На 47 сторінок тягнуться полохливі переживання члена ревкому, що за ради своєї коханої в момент нападу ворогів тікає від свого справжнього діла й попадаючи в кінці в полон до своїх, падає під кулею голови ревкому за арадництво. Попри тої неясності та розтянутості, слід про те відзначити вміня авторове дати уявлення напруженості від початку до кінця твору. Треба ще закинути авторові й одноманітність його тем „За ради неї“ — це не новий мотив Дніпровського, він був головний і в попередніх його творах.

Найкращим оповіданням є „Мати“ Копиленка. Вміло, економно автор знайомить нас із героями та ситуацією, важко знайти зайві мотиви, що не були б зв'язані з розвитком дії, кожний із них, навіть деталь, добре вмотивований. І сама тема — зґвалтована мати порадила якусь потвору й в тяжкому стані живши, продається тому ж,

хто її згвалтував. Кінець не веде до зміни цього вирішення, навіть, коли й він і вона визнають один одного й бачуть своє потворне породження. Отже, кінець не шабловний, і треба сказати, переконує. Псують оповідання надто натуралістичні малюнки, вирази, що ними не гребує автор; знайти міру, межу в цьому відношенні треба навчитися авторіві, бо без цього оповідання в деяких місцях викликає замість втіхи бридку огиду. Недогляд також виводить історичну особу, самого отамана Шкуру, що ніби то пристосувався до радянської дійсності, коли факти про це не свідчать.

Не те доводиться сказати про оповідання Вразливого „Життя білого будинку“. Видно, що автор дуже мало знається на побуті школи в педагогічній роботі. Можливо, автор чув про подібну історію, але відтворив її згідно з своїми розуміннями й задумом. Спроби сатири на нашу радянську школу й з її шукальницями не можна вважати за вдалу й зрештою цим винятком, хоробливим винятком, що хотів показати автор оповідання. Протиставляючи новому завідателю старих вчителів Хомича з його вигадками про Австралію, ба й зовсім невиразну Люду — невже в них бачить свій ідеал автор?

Невдале й формальне виконання твору — головна фабульна нитка — спроба завідателя не встав одразу перед читачем, вона перебивається зайвими мотивами про приїзд Люди, що збурила весь будинок, але це зрештою ні до чого не приводить, мотивами інтимних відношень завідателя з економкою, ні до чого знов непристосованими й нічим невмотивованими. Не вмів автор справитися й з таємницями, що їх хотів би вжити в своєму творі. Натяки про своєрідну поведінку нового завідателя прикриваються спочатку таємницями, але раптом автор здається і просто в формі щоденника відкриває всі ті таємниці.

Таким чином, оповідання бібліотеки Вапліте, будучи нерівні своїм технічним виконанням, проте всі мають і деяку спільну рису — вишукування виняткових, хоробливих явищ нашої дійсності, що дають привід до сатиричного її змалювання.

Цей основний настрій дуже показовий і добре характеризує ті основні тематичні тенденції, що їх має Вапліте.

Ю. Савченко

Слісаренко, Миценко „Хто нас боронить“ стор. 12, ціна 25 коп., вид. Книгоспілка. Тир. 10.000 прим. **Слісаренко Миценко** „Хто збудував дім“ стор. 12, ціна 25 коп., вид. Книгоспілка тир. 10.000 прим. **В. Чередниченко** „Про що може розповісти кімната“. Ст. 12, ціна 30 коп., вид. Книгоспілка. Тир. 7000.

З приємністю зустрічаєш появу книжок на ринкові для малюків — дітей, книжок розрахованих на читача дошкільника. ДВУ та Книгоспілка ці два великих Видавництва залатують ту дірку, що про неї так багатьо говорять по шкільних та дошкільних установах. Правда, єсть де-що з виданого вдале влучне, цікаве, заохочує так свого читача

(дошкільника), як і дорослого. Інколи така чепурна книжка буває дорогенька, але ж приємніш взяти одну цікаву, гарну книжку, не шкода переплатити якийсь гривеник по ній, ніж брати не цікаві зошитки з малюнками та віршиками, що нікого й ніколи не зацікавлять. До таких книжок, я гадаю, можна прилучити й вищезгадані. „Хто нас боронить“ та „Хто збудував дім“. І не тільки я так гадаю, а так говорять ті самі читачі, що для них видано ці „полезні“ книги. Першими рецензентами були учні І-ї групи, які побачивши ці книжки не кинулись до них не зацікавились. „Книжки не заохочують дітей“ висновки вчительки — діти кажуть — ну що це за люди на малюнках без обличчя, без очей? Що їм замазано чи-що? З 21 малюнка у фарбах з цих книжок дітям подобалося лише 2: „матрос“ з „Хто нас боронить“ та „дім“ з „Хто збудував дім“. Ці малюнки вони навіть перемалювали до своїх зошитків. Перегортають швиденько сторінки й навіть не читають підписів, та і як їх читати, скажіть, дитині дошкільникові або перваку таке як „карабін“ „хемчастина“. Що воно розуміє? Відкіля дитина знає? Тут і дорослому без словника не обійтись. Або такі б поетичні „цінності“ (олітерація).

Газ за зброю в хемчастинах

Захист — протигаз.

Бо од газу може згинуть

Сила люду зразу.

Ще... А гармаші наб'ють гармату

Гемик за шнур і постріл ба-ах

Тут треба уші затуляти

Щоб не дзвеніло в ушах.

Правду сказав автор, що „треба уші затуляти“, а ми додамо „та й тікати від таких віршів“.

Друга книжка „Хто збудував дім“ також (зовнішнього) зразку, але що до змісту буде порівнювати, краще за першу вдаліш без запаморочування дитина прочитає і в неї й голова не заболить.

— Доводиться сидіти на службі й проміж ділом самому видумувати книжки для дітей, так колись сказав Слісаренко. Воно — видно, що книжки „видумано“ та так, що аж пальці знати. Навряд, щоб такі книжки знайшли свого читача.

Книжку В. Чередниченко „Про що може розповісти кімната“, не доводиться порівняти з вищезгаданими, а говорить окремо про неї, бо вона розрахована на читача 2—3 групи. І треба зразу сказати, що ця книжка піде до свого читача, її слід рекомендувати до всіх дитячих книгозбірень. Правда, це не оригінальний твір, а переказ за Авенаріусом, але переказ вдалий цікавий. Гарна чиста мова, гарний виклад, друк, справляє приємне враження. При мені цю книжку читав хлопчик ІІ групи і цікаво те, що він читав уважно, не розкидаючись, деякі місця перечитував по кілька разів. Коли закінчив звернувся до мене й каже: — Тепер я знаю, як воно істакани роблять і пляшки, такою великою дудкою їх видавають“.

Шкода, що авторка не сказала про машинове видування пляшок, бо цей спосіб, про який згадується у книжці, вже застарів, зникає.

Коли б Книгоспівка дала до цієї книжки гарні кольорові малюнки, вона б (книжка) від цього лише виграла. Що вона б коштувала трішки дорожче — це нічого, за те ж книжка була б цікава і з зовнішнього боку.

Учитель

Михайло Козоріс. „Дві сили“ — нарис. Ілюстрував художник Я. Струханчук. Київ 1927 р. вид. во „Західна Україна“. 96 стор., ц. 60 к.

Книжка „Дві сили“ — це перша книжка з цілої серії, яку не забаром передбачає випустити в світ спілка письменників „Західна Україна“. Змалювано в цій книжці якраз сучасне становище галицького селянина, що бідкує, гнеться під чосотом жандаря та терпить знущання польської влади. Галицький селянин в більшості остільки забитий, затурканий, що не може, навіть, розібратися, де початок цього лиха. Але це так здається лише з початку. Коли приглянемось ближче, то побачимо, що вже з'являються по селах паростки чогось нового. Селянин уже розуміє, що то значить „пан“ та „хлоп“.

„На нашій землі, небого, зійшлися дві сили. Єдвабна панська та й холопська — рантихова. І панська б'є на холопську, що каменів гей скала... але, як скала обірветься та й покотиться, то всіх з нїг звалить та й буде кінець“. Так поясняє старий дід матері, сина якої заарештували жандарі ніби-то за співчуття більшовикам. (Дві сили). Ці слова — пророчі слова. Старий дід уже почував, що „ти не шукай у панської віри рихту (правди), бо не знайдеш“, він розуміє, що врешті щось мусить трапитись жакхливє і ця скала — холопська терпеливість прорветься й покотиться.

Це така загальна характеристика настрою всієї книжки. Більшість оповідань („Дві сили“, „За порадою“, „То був злодій“, „Віче“, „У містечку“, „Ти мене, сину покинув“) малюють нужденне життя галицького селянина. Найкращі уже згадані нарис „Дві сили“, „За порадою“ та „То був злодій“.

У нарисі „За порадою“ яскраво перед очима читача постає постать панотця, що живе на селянській ший, тягне останні грошенята, але поряд з цим вдає з себе поради-ника та рятівника селянина. Селянство розуміє, що піп сє з них кров, але все ж таки вдається до нього з порадами, бо не має куди більш вдатися. Так і гуцул Йва довго міркував, чи йти до панотця й нести йому бербеничку (мала бочка) бринзи. Врешті, наважився. Розповів панотцеві про своє лихо. Жандар — страховисько усього села, чогось почав учашати до Йви. Спочатку наняв вільне помешкання нібо - то для своєї родички, а потім старий помітив, що він підлобузюється до його дочки. Йва не знав, що робити. Він розумів, що це хвилинна іграшка, і коли той, вдаючи з себе закоханого, прийшов просити Йву дозволу на одруження, він ре-

шуче заявив: „ідить собі з богом і лишть нас у спокої“. Розпалився жандар і кинув: „чекай, хлопе... будеш мене ще на колінах просити, як байстрюка приведе“. Не знає, що діяти, Йва — оце й прийшов радитись з панотцем, але чує від нього лише трафарет „здавайся на бога“.

Йва мовчав, як камінь. Встав, випрямився, переступив з ноги на ногу і каже: „таке, йгомоість мені мудре слово повіли, що я й своєю дурною макітрою міг би „придумати“. Не знайшов поради Йва у панотця. Пішов шукати десь у гірських полонинах. Підставив груди під шумовіння вітра. І раптом почув ходу. Бачить — іде жандар.

„Він певне від Василянки, підгледів, що я пішов... Схиляється і інстинктивно хапає шмагок граніту, а жандар внизу напрооти. Блискнули очі, рука махнула з усієї сили. Внизу щось хруснуло, зойк, і щось покотилося вниз стрімким облавом. Йва оглянувся — перехрестився. „А тепер здаюся на божу волю, бо так мені піп казав“.

Це оповідання написано дуже густими фарбами. Так обмальовано нещасну обездолену і покинуту всіма постать селянина, що почувався, що це зразок галицького селянина взагалі.

Друге оповідання „То був злодій“ взято з іншого життя: сотня галицьких стрільців тікає не відомо од кого (сотник каже від червоних), ідуть день і ніч. Частину везуть на підводах, бо хворі на тиф, а решта просто нездажує йти. Лише сотник їде в бричці і везе за собою силу нагробованого в Україні майна. У нього єдина думка — як би швидше добутися до міста, покинути десь стрільців, а самому, забравши все майно, податися далі у безпечніше місце. Це відчувають і стрільці і глибока зненависть кликотить у грудях, але їх тримають „недоїдки колишньої дисципліни, привичка та інстинктивне тяжіння до гурту, хоч ніхто з них й не знав, чому й куди він їде і, що з ним буде“.

Врешті дійшли до краю, перелився келих терпіння й вони, зговорившись очима, відняли у сотника його майно, їхні ж скарбові гроші, що награбував сотник, а самого відправили на одній підводі з жінкою та дитиною.

У стрільців єдина думка „хлопці, — кричить десятник — звідци далі не рушимо, будемо чекати червоної команди“.

Решта оповідань з побуту галицького селянина теж оповідають про тяжке нужденне життя. Ось мати випроважує доньку до міста, бо далі не можна — нема чого їсти, нема в що одягтись. „Не я, а нужда. Досидиться в мене жєбрацької торби. Може між людьми, яку дранку заробить, який крейцар (копійка)“.

Загалом зойк села, пригнобленого галицького села, що стогне від хижацьких пазурів польського панства, відбито на кожній сторінці книжки.

Друга частина оповідань („Тріюмавірат“, „Людина з перспективою“ та інші.) малюють життя вищої верстви галицького суспільства — адвокатів, панків різного ґатунку. Їхні думки, їхні мрії всі зводяться до того, щоб як най-

краще попоїсти, як найкраще погуляти та найкраще влаштувати свою кар'єру. Громадським життям вони не цікавляться зовсім, для них воно не існує.

Отже, як бачимо, книжка „Дві сили“ як і своїм заголовком, так і своїм змістом має на меті зазнайомити сучасного робітничого та селянського читача Радянської України з тяжким життям гудула — галицького селянина. Автор це завдання виконав блискуче. Його нариси дають силу вражіння, а щирість у викладі просто захоплює читача.

Трохи правда шкодитиме, під час читання, важкувата мова, сила галицизмів та неспіцифічних для української мови зворотів, але всеж таки й це зрештою не знецінює вартість книжки.

Варто було б наприкінці книжечки подати невеликий показчик незрозумілих для нашого села галицьких термінів, бо хоча частина й з'ясована виносками, але не вся.

Книжка повинна найти свого читача серед широких мас, що захочуть зазнайомитись з життям братньої Галичини.

Видано добре. Малюнки не всі вдалі. Ціна середня.

Микола Самусь

Бобинський В. Смерть Франка. Поема Вид-во „Новий Світ“. Монреал. Канада. 1927.

Молодому поетові В. Бобинському довелося сидіти в тій же самій в'язниці, де колись сидів Іван Франко, й, ховаючись од пильного ока жандарма, написав він поему „Смерть Франка“. Про це розповідає автор передмови до цієї поеми т. М. Ірчан. І це було 1926 року, коли „український світ обходив десяти роковини смерті великого борця, працюючих“. Бобинський почав творити пам'ятник Іванові Франкові. Створити пам'ятник у поемі, взагалі у мистецькій формі часто є річ небезпечна: можна вдатися в бік безмірного вихвалення особи, в бік її ідеалізації й шаблонних похвал. Але до поеми Бобинського цього прикласти ніяк не можна. Його поема прекрасна так задумом, як і виконанням.

Іван Франко „мов робітник, що покінчив роботу і, в'яжучи свою майстерську снасть“, прощаючись із життям ще раз захотів повести у світ своє кохання, „що серце ним навагоніло вщерть“. І він іде блукати стежками свого життя по тих просторах, „де за краплину щастя горя море, де в болю й муці день за днем пливе“.

Проходять роки його життя від батьківської кузні, спілечаючись із тими настроями й живими постатями, що їх так майстерно подав Франко в своїх творах. Але центральне місце поеми — то подорож у людське пекло, що пройнято образами незабутніх каменярів. Спосіб нагадує Данте з його „Божественної комедії“. І сам автор про це згадує в своїй поемі, хоч намагається внести сюди інший соціальний зміст:

Не йшов же з ними Біргіль ні Беатриче

І не вінчав його ніхто вінком.

Вело його гірке життя мужиче,

Що виссав з материнським молоком (ст. 12).

І навіть форми Данте в тих рядках додержує Бобинський: з чотирьохрядкових ямбичних строф автор переходить на терцини. І ось тут Бобинський подає гостру критику капіталістичного ладу в надзвичайно сильних виразах малюючи каменярів, „що з розмахом гатили раз від разу“, „гатили в мур знаряддям важким“. І те знаряддя, той молот. — „Це вирвані живцем з живого надра, живою кров'ю зрошені серця“. А десь з глибин добулись дикі стони — зойки з завалених шахт, плачі жінок, сльози їдкі, що від них „там камінь репарся і тріскав і мур твердий кришився на шматки“. Сльози спаливалися в струмок і плли струєю до високої гладкої й стрімкої стіни, що не піддавалась тим сльозам.

Франко, що його зустрічали коротеньким, щирим „Іван... Іван...“ хватає тоді молот і ним починає лупати скелю. Сили залишають поета і хоч знав, вірив він „що міць слізних огнистих плес і молотів серць розкришить скелі і кликне: „Встань! Воскресни! Дечь воскрес!“. Але „струмень творчих сил не пробував, а чимраз більше танув“. І був він птах поранений без крил.

Чоло покрив, холодний піт останній

І мент зав'яз: „Ой, мамо, як би ти

Побачила мене, який я бідний.

Цими словами кінчається поема. Годі, звичайно, шукати в цьому бідному переказі тої величчя й сталевих слів, що бризками розпалюють уяву, коли читаєш поему. Автор зумів постать ватажка поета не одірвати од мас, а ще глибше наблизив його, залив з тою силою витворених поетом постатей, що символізують каменярів — усю робітничу класу.

І до того зумів добрати слів простих чітких і сильних, користуючись такими ж Франковими й додаючи своїх у його ждусі. Також зумів автор і втілити все те в добру, не шаблонну композиційну будову.

Поему Бобинського справді можна вважати за пам'ятника Франкові. В ній маємо цінну вкладку в нашу літературу.

Ю. С.

А. Шамрай. Українська література. Стислий огляд. Державний Науков.-Метод. Комітет НКО УСРР по секції політосвіти дозволив до вжитку, як допоміжну книжку, для В. Р. Ш. та на курсах українознавства. Укрлікнеп при УПО НКО УСРР. Бібліотека Українознавства. Кооп. вид. „РУХ“, Х., 1927, т. 5000, 212 стор., ц. 1 крб. 45 коп.

Видання нової книжки в галузі історії українського письменства, дуже бідного на підручники, заслуговує на певну увагу, тим паче, що революція поклала межу поміж старим і новим підходом до літературних фактів, зробивши з попередніх підручників книжки лише історичного значіння. Правда, С. Бфремов своїм курсом, багатим на фактичні дані, довго буде служити за вихідний пункт для більшості й сучасних істориків, як це можна бачити з їхніх підручників.

Книжка А. Шамрая значно коротша навіть за Дорошкевичів „Підручник у. л.“. Це наближає її, особливо, коли прийняти до уваги

її стилістичну читабельність, до розуміння широкого кола читачів з українознавчих курсів, що лише починають брати до рук класиків наших і бажають узагальнити свій на них погляд. Але установка на такого читача обумовила й певні хиби книги. Коли попередні дослідники, як Ів. Франко („Нарис р. л.“), або й сучасні, як М. Возняк („І. у. л.“ I—III) чи акад. М. Грушевський („Іст. укр. літ.“, I—IV) звертають увагу переважно на старе письменство й народню творчість, у даній праці їх розглянуто аж надто побіжно. Це ж помітно й на характеристиці XIX—XX ст. Коли одних авторів, як, напр., Ів. Котляревського з його попередниками — мандрованими дяками, Гр. Квітку, О. Стороженка, Олеся. Лесю Українку, П. Тичину, розглянуто більш-менш докладно, навіть з наведенням порівнянь німецьких, польських, французьких, з перекладами на українську мову, що пояснюється уподобаннями автора, — про Куліша, М. Вовчка, О. Кониського, Б. Грінченка й багатьох наших сучасників у нього сказано зовсім мало. З останніх, напр., лише згадано імення І. Сенченка, В. Вразливого, А. Любченка, О. Копиленка, О. Досвітнього, А. Головка, а тим часом вони вже дали певні внески в новітню літературу.

У самому викладі не завжди точний поділ на доби й жанри, так само, як немає рівномірності в освітленні фактів за соціальною й формальною метою. Перевага дається останній, хоч часто факти просто лише називаються. Замінити це можна хоч би короткою

бібліографією видань і дослідів або цитатами. І на останні автор скупий, приділяючи місце лише Зерову, а першій й зовсім нема. Не зашкодило б додати наприкінці покажчик імен і в „Словничок історико-літ. термінології“ включити трохи більше термінів (пояснення жанрів, верлібру, стилістики й т. д.), бо на 24 терміни можна лише підібрати випадкові, що чомусь звернули на себе увагу.

Звичайно, що від першої спроби систематичного огляду, та ще й обмеженої розміром, трудно вимагати передбачливості, що до деталей і рівномірності характеристики численних матеріалів. Через це, може, читач і пробачить довгі цитати з одних поетів, коли інших лише названо (М. Вороний, Гр. Чупринка), або й зовсім не названо (багато з новітніх поетів), чи пропущено окремі жанри, або дано занадто взагалені характеристики імпресіоністичного типу. Правда, йому вдалося більш-менш суцільно охарактеризувати окремих авторів, як Т. Шевченко, без розбивки локальної на роди творчості. Найтрудніше було зберегти об'єктивність у оцінці окремих представників новітньої літератури, але це є справою смаку й виправляється лише віддаленням од доби.

У характеристиці критики автор теж занадто короткий. Загалом його праця дуже конспективна. Коректу пророблено не уважно („імаженізм“ і т. д.). Все ж книжка, охопивши всі доби літератури, буде тепер потрібна.

Ів. Капустянський

Книжки, надіслані до редакції

ДВУ

- Вухналь. По злобі (гуморески), 56 стор., 25 коп.
 Кудзич. Село вовче (оповідання), 80 стор., 45 коп.
 Сосюра. Багряні гони (поезії), 84 стор., 75 коп.
 Новіков - Прибой. Серед трясовини (оповідання), 39 стор., 17 коп.
 Юрченко. Не словом, а ділом (дитяча п'єса), 16 стор., 10 коп.
 Баско. На зміну (дитяча п'єса) 27 стор., 16 коп.
 Шевченко. Єретик. 28 стор., 10 коп.
 Шевченко. Сон, Кавказ — дві поеми, 44 стор., 12 коп.
 Гадзинський В. Фрагменти стихії. Статті та рецензії 176 стор., ц. 1 крб. 60 коп.
 Савченко Я. Поети й белетристи. Статті, ц. 1 крб. 20 коп.
 Левицький Н. Твори т.т. I — II — III. 384 — 424 — 504 — стор.

В-во „Рух“

- Павленко І. На „бундірах“ 96 стор. 55 к.
 Франко І. Твори, т. IX, 252 стор., ц. 1 крб. 05
 Франко І. Твори, т. XXII, 274 стор., ціна 1 крб. 10 коп.

Воронин. П. Щасливий день Флора — оповідання 40 стор., ц. 20 коп.

Воронин П. Радивонка — оповідання. Сто-рінок 18, ціна 10 коп.

Слісарський І. Церковний староста — п'єса на 3 дії, стор. 45, ц. 20 коп.

Карпенко - Карий. Безталанна — драма на 5 дій, стор. 62, ц. 25 к.

Чернявський М. Твори. Т. II, стор. 240, ц. 1 крб. 30 коп.

Франко І. Із записок недужого — оповідання, стор. 24, ц. 10 к.

В-во „Книгоспілка“

Кобилянська О. У неділю рано зілля ко-пада, стор. 253, ц. 1 крб. 25 к.

Франко І. Твори, Т. X. Повість Перехресні стежки, стор. 428, ц. 1 крб. 80 коп.

Журнали

Сяйво. Літературний місячник. Хіни. Хар-бін, ч. 2.

На літературном посту — двохтижневий журнал марксистської критики червень ч. 11—12

Молодняк — журнал ч. 6—7 червень — липень.

ХРОНІКА

ПО УКРАЇНІ

Другі роковини Дніпропетровського пролеткульту

Наближаються другі роковини роботи дніпропетровського пролеткульту. На Україні є лише 2 пролеткульту — в Харкові та Дніпропетровському. Дніпропетровський пролеткульт має за 2 роки своєї роботи чимало досягнень. Від живої газети він перейшов до великих вистав.

Таких вистав було за минулий сезон 4: фізкультурний огляд „Змагайтеся, як чорти“ підчас страйку англійських гірняків. „Хуліган у відображенні дніпропетровської клубної дійсності“, „Жовта книжка“ і „Провокатор“. Пролеткульт має велику популярність серед робітничих мас Дніпропетровського.

15 червня колектив пролеткульту, що складається виключно з робітників од варстату, виїхав на села округи, де по сільбудах та робітничих клубах даватиме 56 вистав протягом червня й липня місяців.

Як працюють наші видавництва

У видавництві „Український Робітник“. Видавництво „Український робітник“ організовано ще 1925 року. Перші кроки цього в-ва було скеровано, головним чином, на зміцнення матеріальної й фінансової бази.

Але все ж таки вже протягом 1925 — 26 р. в-во видало 984 аркуша або 13 мільйонів відбитків. Видавалася, головним чином, підручна література для шкіл соціалістичної. З невідручної літератури за цей же рік видано 27 назв, 97 аркушів або 560 тисяч відбитків.

В 1926 — 27 р. р. невідручної літератури передбачається видати значно більше — 715 аркушів, при чому план цього видання розбивається таким чином: профлітератури — 485 арк., художньої — 110 арк., вироб. - техн. — 21 арк., різної — 109 арк.

Загалом в-во „Український Робітник“ — професійне видавництво, його мета — постачати робітництво та селянство профлітературою.

Але поруч з видаванням профлітератури, в-во друкує й художню літературу, якою постачаються головним чином, заводи та робітники.

Художня література видається російською мовою, але переважно переклади українських

письменників. В-во видає переклади творів Ів. Франка, А. Любченка, В. Стефаника.

Що ж до видавничих планів на наступний 1927 — 28 рік, то в-во його вже майже складало. До плану внесено видання с.-г. профлітератури для наймитів та видання по-над 20 арк. художньої літератури, що відбивала б побут наймитства.

В-во, крім неперіодичних видань, видає ще два журнали „Культробітник“ та „Вестник Профдвиження України“. Починаючи з 1928 р. в-во передбачає приступити до видання українською мовою журналу на зразок російського „30 днів“.

У видавництві „Пролетарий“. Минулі роки, 1925 — 26, в-во „Пролетарий“ видавало переважно, соціально-економічну та політичну літературу. Уже з 1926 р. в-во приступило до видання й художньої літератури. Цю літературу видавалося російською та українською мовами. Перша спроба в-ва видати твори М. Коцюбинського російською мовою, мала величезний успіх, і з того часу в-во змінило своє обличчя, його видавничий план було змінено в бік збільшення „художньої літератури“. Протягом 1926 року в-во видало понад 30 мільйонів відбитків, цього ж року вже видано 22 мільйони відбитків.

Наступного 1927 — 28 року перед в-вом стоїть завдання видати твори Горького та Бабеля українською мовою. Крім цього, до плану внесено серію книжок-перекладів з творів Антоновича-Давидовича, Хвильового, Досвітнього, Франка, Васильченка, Головка, Любченка, Дніпропетровського Кундзіча та інших.

У видавництві „Книгоспілка“. В-во „Книгоспілка“ в царині видавання красного письменства пішло швидкими кроками вперед. Уже видано понад 60 назв. „Літературної бібліотеки“, що містить переважно найкращі твори наших класиків. Ця бібліотека видаватиметься й надалі.

Протягом 1925 — 26 р. з серії „Літ. бібл.“ було видано 12 назв, або 102 арк., творів новітньої художньої літератури 21 назва, або 51 арк. перекладів та різних видань 14 назв або 29 арк. Тепер же в-во взяло курс на видавання більших творів так перекладів, як і оригінальних. Уже здано до друку твори О. Пушкіна в перекладах М. Вороного та М. Рильського. Крім цього в-во „Книгоспілка“ бере участь у виданні зібрання творів В. Винниченка та І. Франка, що виходять накладом в-ва „Рух“.

Цього року в - во приступило до видання „Бібліотеки для школяра“, уже понад 50 назв задано до друку й вийшло на продаж. Ця бібліотека має успіх, бо по ціні приступає для найбільшого читача. В наступному видавничому році „Книгоспілка“ передбачає видати друге видання творів Лесі Українки, брати й надалі участь у виданні творів Винниченка, Франка та видати вибрані твори Гі - де Мопасана. З серії ж „Літературна бібліотека“ передбачається видати твори Бордуляка, Квітки - Основ'яненка, Свідницького, Нечуй - Левицького, Черемішини, Маковея, Кобилянської, Стороженка та Руданського. З перекладів буде видано вибрані твори Шекспіра Ібан'еса, Бальзака, Гоголя, Тургенєва, Ліскова та Чехова.

„Книгоспілка“ приступила також до видання „Критичної бібліотеки“ за редакцією В. Юринця. Уже вийшла перша книжка з цієї бібліотеки Ткаченка. Куліш готується М. Самуся, Чумак, Заливчий, Михайличенко та збірка літературних маніфестів і документів.

Крім книжок, „Книгоспілка“ видає також серію портретів проф. Жука.

П. Тичина та А. Любченко російською мовою

Накладом видавництва „Пролетарий“ руською мовою вийшла книжка А. Любченка „Далекіє и близкіє“ з передмовою О. І. Білецького.

ДВУ випустило руською мовою вірші П. Тичини з передмовою О. Білецького й Гатова.

Нова книжка П. Панча

Панч склав умову з ДВУ на видання великої книжки оповідань „Голубі ешалони“ (15 друкованих аркушів). В книжку ввійдуть такі оповідання, як: „З моря“, „Голубі ешалони“, „Без козира“, „Повість наших днів“ і др.

Театр на Дніпрелістані

В Кічкасі для робітників Дніпрелістану будують театр на 2.000 місць. Театр вже майже закінчено, — доробляють лише сцену. Його буде добре устатковано й, він зможе почати функціонувати найближчого часу.

Пам'ятник А. Заливчому

В Чернігові закладено пам'ятника видатному українському революціонеру Андрію Заливчому, що керував грудневим повстанням 1918 року в Чернігові проти гетьманщини. Заливчому вбили гетьманці під час вуличного бою.

Жовтнева виставка

Наркомос ухвалив на десяти роковини Жовтневої революції влаштувати в Харкові велику художню виставку, що має репрезентувати досягнення нашого образотворчого мистецтва за останні десять років. Уже обра-

но виставочний комітет, що на чолі його став нарком освіти М. О. Скрипник. Затверджено положення про виставку й відпущено потрібні кошти. Виставочний комітет проектує перенести виставку з Харкова до Одеси та Києва, якщо ці міста виявлять інтерес до виставки й дадуть певну матеріальну допомогу.

Комітет дістав у своє розпорядження 10.000 крб. Ці гроші буде використано на авансування художників, які побажають взяти участь у виставці і дадуть ескіз на тему, що показує період революційного десятиріччя в історичних подіях, економічному житті й побуті. Комітет передбачає також придбати найкращі експонати з виставки, не зважаючи на те, чи дістали автори аванси, чи не дістали. Найкращі роботи з живопису, скульптури та архітектури буде премійовано. Передбачають утворити 5 премій за відносно кращі твори і дві — за безперечно кращі. Ці дві премії буде видано за найкращі твори високої художньої цінності.

Художники, що бажають дістати аванс, повинні до 5 серпня подати ескізи, що дають уявлення про твір, зазначивши матеріал та розмір. Діставши аванса, треба зобов'язатися подати до 20 жовтня в закінченому вигляді, за надісланим ескізом, твір.

Новий твір В. Винниченка

Державне видавництво України випускає величезний, на 45 аркушів, окремими томами, новий роман Винниченка „Сонячна машина“. Цей фундаментальний роман має також вийти в перекладі на російську, німецьку, французьку та англійську мови. Передбачають, що „Сонячна машина“ з'явиться на ринкові в листопаді цього року.

Підвищення кваліфікації бібліотекарів

Укрголовнаука визнала за потрібне з наступного року зорганізувати при харківському ІНО і Київській народній бібліотеці України постійні курси бібліотечних робітників. Через ці курси мають пройти й підвищити свою кваліфікацію теперішні бібліотекарі.

Нові видання творів сучасних письменників

ДВУ видало нову книжку творів Володимира Сосюри „Багряні гони“. Також накладом ДВУ вийшла повість С. Божка „Чабанський вік“.

В - во „Рух“ видало збірку оповідань П. Воронина „На зажинках“.

Бібліотека книгознавства

При Київському інституті книгознавства організовано єдину на Україні бібліотеку книгознавства з 8 тис. томів. Інститут одержує 60 періодичних видань з - за кордону і, має зв'язок з основними культурними центрами Європи — Берліном, Брюсселем, Берном, Лейпцигом то - що.

100 вечірка МАПП'а

Відбулася сота літературна вечірка Миколайівської асоціації пролетарських письменників. Вечірка мала урочистий ювілейний характер. Представник агітпропу окружному КП(б)У т. Канішевський, вітаючи МАПП, підкреслив значіння організації. „Заслуга МАПП'а, — сказав тов. Канішевський, — є в тому, що організація змогла здобути симпатії робітничої маси, зуміла зацікавити їх справами радянської літератури.

Об'єднання робітників образотворчого мистецтва

В Києві незабаром має утворитися нове мистецьке об'єднання робітників образотворчого мистецтва. Ініціативна група складається з художників: Тарана А. Середи А. та Усачова. До об'єднання мають увійти художники Крамаренко, Пальмів, Плещинський, Юнг, Тряскін, Гутятів, Голубятников, скульптори: Шарлаїмов, Гельман, худ. критик проф. Ф. Ернст та низка молодих художників: Беклемішева, Шавикін, Жданко, Штільман. Розроблено статута організації та подано на затвердження до Наркомосу.

Нині художники готуються до Жовтневої виставки.

Одеські робітники готуються до 10 роковин Жовтня

Одеська профспілка робітників мистецтва, обрала спеціальну комісію з кращих художників та артистів для розробки плану святкування 10-х роковин Жовтневої революції.

Комісія ухвалила доручити найкращим художникам намалювати, за типом відомої роботи худ. Бродського, картину урочистого засідання Політбюро та Раднаркому УСРР.

Якщо цю роботу буде здійснено, репродукцію цієї картини буде розповсюджено по всій Україні. Уже розроблено плана художнього декорування міста підчас ювілейного святкування.

Новий твір В. Самійленка

Вінницький літературний гурток роздобув невидрукований твір Вол. Самійленка „Гея“. Твір незакінчений. Здобуто його в одній селянці, що в неї 1920 року В. Самійленко мав житло. Тут він цей твір, залишивши квартиру, забув. „Гею“ написано від руки октавами, вона має 33 строфи.

Музику на село

Кремінчуцька окружна співоча капела ім. Лисенка зробила першу свою мандрівку-подорож до Бригадирівського району, де влаштувала 2 концерти у Дутовинівці та Козельщині. Селянство дуже задоволене приїздом капели, про що свідчить велика кількість слухачів. Також гарне відношення до капели й з боку організації та установ.

Слідуюча подорож капели по плану — це райони: Веремійський, Кішинський та Манжельївський.

До капели поступають ще запросини з інших місць. В зв'язку з цим капела думає порушити свій попередній план подорожі й задовольнити ці запрошення.

Літературні доповіді на підприємствах

Одеський кабінет політосвітника почав організовувати на великих підприємствах доповіді на літературні та громадські теми. Доповіді ці зачитують підчас перерви на обід.

В деяких випадках доповіді заміняють дискусіями та художнім читанням творів радянських письменників. Ця спроба дала дуже вдалі наслідки.

Монографія „Україна в російській літературі“

Ленінградський проф. В. Сиповський надіслав до УАН монографію „Україна в російській літературі“.

Монографію буде надруковано, як видання першого відділу Академії.

Будинок - музей М. Коцюбинського у Вінниці

Спочатку будівельного сезону відновився ремонт будинку Коцюбинських. Роботу переводить Вінницький Відділ Місцевого Господарства за доглядом брата письменника Х. Коцюбинського.

Поруч з цим йде праця коло упорядкування цілої садиби та надання їй такого вигляду, який вона мала 90 років тому за часів перебування в ній письменника. Поблизу будинка на території кол. садиби Коцюбинських має бути сквер ім. письменника. В цій сквері стоятиме пам'ятник. Уже відбувся конкурс проєктів скверу.

Кабінет виуч. Поділля і завідувач музею продовжують збирати експонати до відділу М. Коцюбинського в музеї. Цими днями від д-ра Ів. Кривецького зі Львова надійшов мадярський переклад „П'ятизлотника“. Книгарні Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові доручено зібрати всі твори письменника різних видань та всі писання про нього різними мовами під керівництвом того ж д-ра Кривецького, директора львівської української національної бібліотеки.

Цю ж саму працю в Києві провадить на прохання Кабін. виуч. Поділля Яр. Стешенко співробітник Укр. Наук. Інст. Книгознавства, а художник проф. Мих. Жук має виготовити копію великого портрету письменника, що він змалював олійн. фарбами 1908 року.

Керовник будинка - музею складає бібліографічний, покажчик творів Коцюбинського та писань про нього.

Влітку ц. р. відбудеться урочисте відкриття будинка - музею ім. М. Коцюбинського.

Нові кіно - сценарії

Вищий Кіно-Репертуарний Комітет за утвердив до постанови такі нові сценарії

ВУФКУ: „Пригоди малого Леся“ — сценарій Копеляна й Бредова; „Закони шторму“ — сценарій Каверіна; „На терезах життя“ — сценарій Брауна, Максимовича та Суровцевої „Крики у степу“ — сценарій С. Заца; „Акадиш“ — сценарій Чередниченкової й Мардерштейна; „Чорний яр“ — сценарій Махновецького; „Мериканець“ — сценарій Різницького (Жиги); „Дніпрельстан“ сценарій О. Борзаківського; „Олив'яний перстень“ — сценарій О. Васильченка; „Негр“ — сценарій Максимовича; „З—123“ — сценарій Бачеліса; „Січневе повстання“ (матеріал) Патлаха.

ВУФКУ замовило плужанинові К. Полонникові (авторві кіно-фільму „Наздогін за долею“) новий кіно-сценарій з часів 1917—1925 р. р. — боротьба робітників та селян-плантаторів за відродження цукрової промисловости. Назва нового сценарію „Таємнича бесіда“.

Жовтень на полотні

До 10-ої річниці Жовтня українські художники готують низку праць. Проф. КХІ худ. Таран А. І. працює над великим полотном „Жовтень на селі“, проф. Пальмів В. Н. пише дві великі речі „За радянську владу“, та „Жовтень в касарні“.

Матеріали до своїх творів художники дістають в Київському Іспарті.

Науковий зв'язок Радянської України з Західною Україною

Для міцнішого наукового зв'язку Радянської України з Україною Західною у Києві скликається всеукраїнська музейна нарада. Найважливіша й найсерйозніша справа, що буде обмірковуватися на цій нараді, є об'єднання всіх односторонніх розкиданих по окремих музеях груп в одне ціле, утворивши зразковий музей для кожної групи всіх речей старовини й мистецтва, що їх переховують по окремих музеях.

Друга справа, яку буде теж детально обговорено на цій нараді — це обмін книжковими виданнями наукових закладів України та Галичини.

На жаль у цій справі ми натрапляємо ще на великі перешкоди і їй треба, як найшвидше і, як найкраще розв'язати в інтересах наукового зв'язку Західної і Радянської України. В зв'язку з цим до Києва прибув директор Львівського національного музею д-р І. Свенцицький. Він повідомив, що Львівський музей тепер провадить велику роботу, складаючи опис усіх слов'янських рукописів, яких є вже близько 1.500. Описано вже рукописи до XIII століття.

Галицькі вчені вітають думку Української Академії Наук, утворити на Україні товариство култивизму з закордоном. Вважаючи на те, що науковий зв'язок УСРР з Західною Україною що-року зростає, товариство матиме величезне значіння для дальшого розвитку наших наукових закладів.

ПО ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Заборона української мови

В раді міста Львова польська влада забороняє радникам українцям виголошувати промови українською мовою. З цього приводу подано гострий протест.

Відомості про українізацію на Україні

Директор національного музею у Львові д-р І. Свенцицький випустив брошуру „Що таке українізація“ (вражіння і переживання підчас подорожі на Радянську Україну 1926 року).

Затримка транспорту українських книжок

Державне Видавництво України переслало на адресу книгарні Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові транспорт книжок, що обнімав понад тисячу примірників. Книжки ці дійшли до польського кордону і тут застрягли в митній коморі. Лежать там вже більше півроку, нищаться й ніякі заходи не помагають, щоби ці книжки могли дістатися до рук адресату. Переслані книжки далеко не політична література, а мимо того польський уряд побоюється випустити їх в межі своєї держави.

В. Стефаник дякує за привітання

В № 6 Львівського двотижневика „СВІТ“ видруковано листа Василя Стефаника, в якому він приносить подяку всім, хто привітав його з днем ювілею. Згадує він і Плуг і інших тов. з Радянської України, перелічує далі сучасних галицьких письменників: В. Липинського, Ол. Кульчицьку, К. Гриневичеву, Ол. Залізжену, Нат. Тачинську, шле вітання Грушевському С. Єфремову, А. Кримському. Відповідаючи Плугові, Стефаник згадує Гр. Косинку та Ів. Лизанівського і додає: „Стою на вуллі своєї хати і простягаю до Вас руки. Поздоровте від мене всі дуже таланти у Вас і привітайте Ол. Пчілку та тіні Л. Українки й Мих. Коцюбинського“.

Весь лист написано в формі запрохання гостей до бесіди за стіл: „Стою ж на вуллі із любов'ю, чекаю на Вас і ноги мені не болять. Тяжко Вас розсаджувати коло великого дубового стола у моїй хаті: Ех, як би я міг мрію перевести в порядок, вітав би Вас усіх, як бідні люди вітають ясне сонце. Моя найближча родина служила б Вас серцем і руками“.

Листа датовано 7 III — 27 р. с. Русів.

Товариство єврейських журналістів у Львові

У Львові відбулися перші організаційні збори товариства єврейських журналістів. Це перший союз єврейських журналістів не лише в Галичині, але й по інших країнах.

Нові видання

У Львові почала виходити нова газета „Наше Слово“ за редакцією Івана Калиновича

„Наше Слово“ є офіційний орган партії селяроба.

Вийшло перше число журналу „Книжник“ — органа союзу українських накладень і книгарень у Львові. „Книжник“ поки що виходитиме раз на квартал і він реєструватиме усю українську видавничу продукцію на західно-українських землях (цеб-то на тих українських землях, які перебувають під Польщею, Румунією, Чехословаччиною), та по всіх державах Європи й Америки, де живуть українські емігранти. Реєстрація переводитиметься з 1926 р. Реєструватимуться в першу чергу неперіодичні видання, для періодичних видань буде присвячено окремі випуски журналу.

В Холмі вийшло перше число „Селянського Шляху“ — тижневика Селянського Союзу, який видає посол Павло Васильчук.

З березня, у Львові почала виходити польсько-українська газета „Газета Недзельна — Недільна газета“ — виходить вона напів польською напів українською мовами. Галичани вважають її за знаряддя польського уряду для баламучення українського населення.

Преса на Буковині

Цього року сповняється 28 років, як у Буковині з'явився перший соціалістичний часопис („Форвертс“ — „Вперед“) що виходить і досі ставши нині вже органом буковинського меншовизму.

Перед війною (1913 року) в Буковині виходило 63 часописи. Але робітнича преса мала всього чотири часописи — „Каменярі“, орган учительства українською мовою, „Форвертс“ — німецькою мовою, виходило також „Гасло“ і „Борба“ — соціалістичні українські часописи.

За час війни Буковина стала тереном військових операцій. Війна знищила всю робітничу пресу і зменшила буржуазну. Коли ж Буковину захопило румунське боярство, політичний рух різних національностей, а в першу чергу робітничий рух став ще більше занепадати, а з цим занепадом упала й робітнича преса.

В той час, коли німецькою й румунською мовою виходить аж п'ять щоденників у Буковині — всі буржуазні та меншовицький „Форвертс“, українською мовою зазедве виходить, одна тижнева робітнича газета „Боротьба“ за читання якої сигуранца заарештовув, а суд карає та одна царістична „Хліборобська Правда“. Є ще націонал-демократичний, вірніше авересканський „Рідний Край“, що замінив „Зорю“, „Землю“ та „Народ“.

Комуністична преса в Буковині з'явилася в 1920 році. Це — „Громада“, що її редактором був тов. Каниук. Це — перший буковинський орган, що став на платформу комуністичного Інтернаціоналу, але румунська влада швидко його закрила, і протягом кількох років не виходило жодного комуністичного часопису.

По СРСР

„Чырвоная Украіна“

Державе Видавництво Білорусі готує до друку український альманах „Чырвоная Украіна“ на 20 аркушів. До альманаху увійдуть твори сучасних українських письменників. Альманах буде ілюстровано портретами видатних українських белетристів та поетів. На початку альманаху буде вміщено провідну статтю про стан сучасної української літератури.

Невідомий рукопис В. Дуніна-Марцінкевича

Кореспондентом інституту Білоруської культури т. П. Тараймовичем випадково знайдено на Бобруйщині фотографічні знімки та рукопис відомого білоруського поета В. Дуніна-Марцінкевича. Рукопис розміром невеликого поштового аркуша містить оповідання „Ганок“ та вірш „Павіншаванье войта Навума у дзень імянін панны В. Ш.“ з додатковим розділом „Вершы розныя“ — де вміщено два вірші „Малітва у дзень задумны“ позначений датою — (Мінск 1848 р.) та „Дзеці і matka“ (1849 р.). Ці коштовні знаходки передано до Інституту Білоруської культури.

За найкращу комсомольську пісню

Художній відділ головлітосвіті РСФРР оголосив всесоюзний конкурс на створення

масової комсомольської пісні й музики. Мета конкурсу — боротися з „циганщиною“, куплетами та „шпанівською“ пісню, що поширюються в юнацьких колах. Твори подані на конкурс, повинні мати просту мелодію, що її легко запам'ятати. Особливо бажано пісень маршового типу, які могли б увійти до комсомольського побуту.

Виставка присвячена Пушкіну

Крамниця „Международная книга“ в Москві організувала виставку, присвячену Пушкіну. На виставці є велика кількість літератури про Пушкіна, портретів, гравюр, літографій, чотири оригінальних малюнки Пушкіна та його лист. Малюнки Пушкіна зображають кн. П. А. Вяземського, його жінку, поета Веневитинова та самого Пушкіна.

Есенінщина

Видавництво Комуністичної Академії в Москві видало збірник про занепадницькі настрої серед молоді, під заголовком „Есенінщина“.

Організація інтернаціонального бюро перекладів

На прикінці травня місяця за ініціативою інтернаціонального інституту інтелектуальної кооперації було скликано нараду експертів

для обслуговування та виробки обов'язкових постанов про переклади. На нараді були присутні представники Швеції, Чилі, Німеччини, Іспанії, Франції, Італії, РСФРР та Японії. Нарада ухвалила організувати постійний орган, що освітлював би серед мас значіння перекладів та важливість цієї праці. Цей орган мусить вивчати й розв'язувати усі питання практичного характеру, що виникатимуть, підчас перекладів. Члени адміністративного комітету виділятимуться інтернаціональним бюро перекладів у згоді з окремими особами або інтелектуальними групами кожної країни. Вони обиратимуться з найкращих спеціалістів перекладачів та учених лінгвістів і письменників, що роблять переклади. Діяльність бюро розпадається на теоретичну й практичну. Теоретична — складання ретроспективної бібліографії перекладів з метою виявлення недоліків і хиб; створення на місцях списків усіх літературних творів кожної країни. В завдання бюро входить також організація бюлетеня, присвяченого сучасному літературному руху, появленню тих чи інших перекладів та інше.

З практичної ж роботи до відомо бюро належить встановлення взаємовідносин між авторами, перекладачами та видавництвом з метою схоронення характеру й духа оригінальних творів, юридичний захист прав перекладача та інше.

Конкурс п'єс до 10 роковин жовтня

Закінчився строк приймання п'єс на конкурс до 10 роковин жовтня. В Ленінграді на конкурс надійшло 40 драматичних творів та 2 опери.

Дослідження рукописів Вольтера

Група американських учених виїхала до Ленінграду з метою переведення досліджень рукописів Вольтера, що переховуються в Ленінградській публічній бібліотеці.

Літературна консультація ВАПП'у

У № 6 бюлетеня ВАПП'у надруковано товарицького листа до всіх асоціацій пролетарських письменників у якому подається інформація про роботу літературної консультації, що працює при ВАПП'у. Літературна консультація має на меті в детальних листових рецензіях давати оцінку творчості початкуючих пролетарських письменників, вказувати на хибки, та давати поради. Таким чином, як бачимо значіння консультації для ВАПП'у дуже велике, й вона може гарно працювати лише при умові міцного зв'язку з місцевими асоціаціями пролетарських письменників. Цього зв'язку як раз і бракувало літконсультації. Тому в січні місяці ц. р. літконсультацію було реорганізовано та вжито заходів що до зміцнення зв'язку з асоціаціями пролетарських письменників. За останні два місяці роботи літконсультації на нових рейках, є вже значні досягнення — було зрецензовано увесь мате-

ріал, що залишився ще в портфелі консультації. Тепер черга за асоціаціями пролетарських письменників, які повинні постачати консультацію матеріали для рецензій та тримати з нею постійний живий зв'язок.

Затвердження федерації радянських письменників

Бюлетень ВАПП'у № 7 містить товарицького листа до всіх асоціацій пролетарських письменників в якому повідомляє про велику новину на літературному фронті — затвердження федерації радянських письменників, як керівничого органу. Завдання Федерації — об'єднати радянських письменників, посилити партійний вплив на їх для зміцнення пролетарської літератури. Тепер перед ВАПП'ом стоїть чергове завдання — робота в національних республіках. Уже оформлено Бакинську асоціацію пролетарських письменників та асоціацію пролетарських письменників Азербайджана. На Україні ВУСПП уже створив міцне друковане слово: два журнали „Гарт“ та „Красное слово“ (українською та російською мовами) й двохтижневу літературну газету українською мовою. Чималу роботу проробила Киргизька АПП, що зв'язалась з партійними органами й завоювала собі друковану трибуну. Переводиться підготовча робота до організації федерації радянських письменників Білорусі, України та Закавказзя.

Нове правління МАПП'у

На останній московській конференції пролетарських письменників обрано нове правління МАПП'у. До президії правління обрано т.т. А. Серафимовича, М. Колосова, А. Фадеева, В. Кіршона, Г. Корабельникова, Генц-Кагана та Іванова. На кандидатів обрано т.т. Ісбаха та Цепліса.

50 років літературної діяльності І. І. Лебедева

У будинку ім. Герцена (Москва) відбулося шанування письменника — селянина І. І. Лебедева в зв'язку з 50-річчям його літературної діяльності. Ювіляра вітало багато літературних організацій. ГИЗ підніс ювелюру маленьку бібліотечку.

Організація підсекції критиків - комуністів

На останньому засіданні президії комуністичної Академії було ухвалено організувати підсекцію критиків - комуністів, в завдання якої входить критичний розгляд сучасної літератури та допомога журналам і газетам у справі організації літературно-критичних відділів. Підсекцію критиків - комуністів затверджено у складі: т.т. Гусева, Сапожникова, Авербаха, Ермилова, Зонина, Лебедева - Полянського, Кнорина, Фриче, Осінського, Лучначарського, Керженцева, Плетнева, та Полохського. За голову підсекції затверджено В. М. Фриче.

10 літ революційного мистецтва

Держвидав РСФРР друкує книгу Е. Ейхенгольца та А. Февральського. — „10 лет, революционного искусства“. До книги входить хроніка літератури й мистецтва за роки 1917 — 1927, маніфести художніх угруповань, їхні програми, характеристики осередків, що формували художню культуру то-що.

Новини художньої літератури на півні. Кавказі

Вийшов з друку й поступив у продаж № 3 журн. „На под'єме“ — орган Північно-Кавк. Асоц. пролетарських письменників (СКАПП).

ЗА КОРДОНОМ

Франція

Книга про Україну

Дорпрофсюз Південно-Західної залізниці достав повідомлення від голови делегації, французьких залізничників де-Гранжа, який відвідав наприкінці минулого року Київ, про те, що делегація випустила книгу про своє перебування в СРСР. Чимало місця в книзі присвячено Україні. Книга ця має велике поширення серед залізничників Франції.

Україна в каталозі поштових марок

Паризька Фірма Ромена видала новий каталог поштових марок; „Catalogue special historique et descriptif des timbres poste de Russie et des états issus de l'ancien empire Russe“.

П'ятий розділ каталогу, присвячено Україні і в ньому подається каталог українських марок і передруків України з історичними примітками й іншими поясненнями до кожного видання.

Видатні письменники про загробне життя

Паризька „Комедія“ перевела анкету між ученими й письменниками Франції, чи вірять вони в „загробне життя“.

Еспанський письменник, Блянко Ібанез, який живе у Франції, відповів:

„Я не вірю у загробне життя. Жити вічно!.. вічно!.. Передовсім жити вічно з людьми, які були мені немилі на землі... яке-б те було нещастя. То було б дійсно, наче-б нас за життя засуджено, щоб ми цілий вік не спали та, щоб біля себе терпіли несимпатичних людей. Я більше люблю спання без сну. Зрештою, коли є загробне життя, то будемо бачити його. У всякому разі смерть є певніша, як загробне життя“.

Арні Барбюс, французький письменник, сказав:

„Скромно признаю, що не вірю у загробне життя. Я ніколи не вірив у те. Коли я одержав ваше ласкаве письмо, я ще раз спитав свою совість, але ніяк не міг переконати себе про загробне життя. На жаль, треба мені на це одного доброго, хай би то був і малий, доказу. Я намагався, розсліджував людей, що вірять у загробне життя. Я дійшов до висновку, що все те є за для того, щоб почувати свого рода задоволення з такої думки“.

Англія

Заборона пєси Стрінберга

З нагоди 15 роковин смерті Стрінберга в Кембріджі, мали поставити п'єсу „Пані Юлія“, але місцева влада виставу заборонила через те, що героїня п'єси графська дочка, закохується в слугу свого батька.

Закон про податок з гонорарів

Англійський міністр фінансов Черчилль заявив, що незабаром уряд запровадить нового закона, на підставі якого стягатимуть прибутковий податок, з гонорарів чужоземних авторів — письменників, драматургів то-що.

Німеччина

Театральна виставка

У Магдебурзі урочисто відкрито театральну виставку. Особливий інтерес викликали театральні макети Таїрова.

З приводу цього „Форвертс“ пише: „Німецькі наслідування залишаються далеко позаду цих недосяжних образів сценічного оформлення“.

Виставка радянського плакату

Виставку радянського плакату в Німеччині було дуже гарно зустрінuto. Газета „Фоссише Цейтунг“ з приводу цього пише: „навіть не знаючи руської мови, захоплений своєрідністю цієї виставки. Це справжнє народне мистецтво“.

Америка

Передрукують П. Мирного

Канадська газета „Фармерське життя“ на своїх сторінках розпочала друком роман П. Мирного, „Хіба ревуть воли, як ясла повні“. До роману додано передмову про життя П. Мирного, значіння роману, що відбиває собою народне життя України минулого століття. До статті маємо гарний портрет П. Мирного.

У. Сінклер захищає свій твір

Уpton Сінклер автор творів „Джунглі“ (Нетри) „Мідяна Марка“, „Гусяча хода“, „Мамонарт“ і інші виїхав з Нью-Йорку в

Бостон, де він виступить в суді в оборону найновішого свого роману „Нафта“, який заборонено в Бостоні продавати на тій підставі, що він „псує молодь“. З Сінклером прибув його 25-літній син, Давид, який докаже суддям, що твори батька аж ніяк не зіпсували його. Як рівнож докаже в суді, що деякі сцени з книжки, особливо там де описується життя студентів, взяті з життя і, що він був свідком їх.

Перед виїздом в Бостон, Сінклер сказав, що на його думку бостонська влада веде християнський похід проти „Нафти“ з політичних, а не моральних поглядів. В творі Сінклера описується правдиво відому нафтову панаму за режиму президента Гардінга і Гардінг там фігурує одверто, як дійсна особа.

Сінклер мав чимало сміху, довідавшись, що суддя найбільше був проти вміщення цитат, взятих автором з „святої біблії“, з „пісень Соломона“. Для судді це показалося неморальним в книжці.

Якщо суд вирішить справу не на користь автора, то Сінклер переведе продаж книжки на вулицях Бостону, як то колись зробив Ч. А. Менкен і побачить, що з цього вийде.

Арешту автор „Нафти“ не боїться, бо бути арештованим для нього не першина. Його кілька разів арештувала поліція, один раз за читання конституції Сполучених Держав.

Польща

Перевезення останків Словацького

Тлінні останки польського поета Словацького викопано з могили на цвинтарі в Парижі й перевезено до Польщі, до Варшави. Звідци мають їх перевезти до Кракова й поховати на Вавелю.

Збірка народних пісень

Накладом польської академії наук вийшла збірка народних пісень польського Шлезьку. У збірці вміщено 35 балад у різних варіантах. Мотиви — почасти слов'янські, почасти інтернаціональні.

Чехо - Словаччина

Чеська літературна газета

Празьке видавництво „Топіч“ заходилося видавати двічі на місяць чеську літературну газету, на кшталт німецької „Літераріше Вельт“ або французької „Нувель Літерер“.

Бельгія

Виставка українсько гравюри в Брюсселі

Брюссельський музей книги організував виставку укр. гравюри і книги. Комітет виставки (Андрієвський, Січинський, Голубець) зібрав до 200 примірників цікавих укр. гравюр і книг.

Еспанія

З еспанської літератури

Еспанська література у нас мало відома, а вона значними кроками йде вперед. Один з найпопулярніших письменників після Ібанеса є Мартінес Сієра, що написав 42 комедії. Одну з них „Сон серпневої ночі“ грали нещодавно в Лондоні. Недавній Нослевський Лавреат - Бенюента пише не менше. Йому дорівнюють брати Квінтеро. Всі вони йдуть за прикладом Лопе де Вега, який написав майже вдсятеро більше за Шекспіра. Багато менше пише сучасний великий Еспанський письменник Унамуно, що одночасно є й філософ. В-осени ц. р., буде поставлено в Мадриді пам'ятника великому письменникові Маріано Хосе де Лярро, якого довго не визнавали за письменника. Цей сатирик, якого рівняють з Вольтером, покінчив життя самогубством 1837 року.

Україніа

— Чеський часопис „Pravo Lidu“ містить переклад П. Тичини — „По блакитному степу“. Переклад виконано дуже дбайливо чехом Яном Іжою.

— Ілюстрований тижневик, що виходить у Відні, „Das interessante Blatt“ містить оповідання з українського життя Германа Блюментала під заголовком „Петрусь“.

— В останній книжці Кеселя „Чисті серця“ є повість з життя Махна. На жаль досить далеке знайомство автора (сина одеського емігранта) з умовами та історією революційного руху на Україні цілковито обезцінює цей твір.

— Одинокі галузь українського мистецтва, що знайшла прихильне відношення на Заході — це українське кіно. Замітки про діяльність ВУФКУ, можна зустріти в кожному французькому кіножурналові. Більше того, на українську кінематографію покладають, бачучи занепад іншої європейської кінематографії, значні надії. Останнє число „Cahiers d'Art“ дає дуже прихильну оцінку українським фільмам, „Cinematographie trancaise“, „Comedia“, „Cinemagazin“ завели з 15 травня постійні відділи діяльності ВУФКУ.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Климові Занозі (с. Мар'їно Новоселівка), **Миколі Іванію** (Сумщина) **Дрозду** (с. Могилівка), **Вдовенкові** (Івангород) не підходить. **Деркачу І. В.** Рецензія на поему „Монахія Зоя“ вам надіслана, щож до нових ваших віршів: „Жриця“, „Нарциси“, „Балада“ й інші — слабкі, не підходять.

Попову Миколі (Дмитро - Білівка). Надіслані вами вірші для Плужанина не підходять. Вміщайте їх в окружній газеті.

Крижанівському Петрові (Михайлівка) Ваше оповідання „Гая“ не піде. Деякі вчинки персонажів вашої повісти не вмотивовані, і взагалі повість лише враження чогось недоробленого. Працуйте більше над своїми творами.

Зюбровській О. (м. Кузьмин) Російських віршів ми не друкуємо.

Надішліть їх до редакції російського журналу „Красное Слово“ (Харків, московські ряди, періодсектор ДВУ). Якщо маєте твори українською мовою — надсилайте.

Кавуну (м. Таврів) Надіслані вами вірші слабенькі — не підуть. Працуйте більше над ними. Прочитайте статтю А. Панова в № 3 Плужанина за 1926 р. „Як поставити роботу літстудій“. Попрацуйте над літературою, яка вказана в цій статті.

Колореві А. „Гай притих у сутинку“ — солодка підробка під народню пісню, або

вірніше під колишні „модні романи“ з „солов'ями в калині“, „брівонокми - шнурочками“, „бузками“, і навіть „бузочками - струмочками“ і т. д. Ненатурально, не оригінально. Другий вірш — „На стаж“ — краший, є певний зміст, не погано передано ритм потяга, ближче й до сучасності, але до друку ще слабкий.

Вариводі П. (Черкащина) — Листа одержали. Дуже співчуваємо вашому нещастю, але допомогти нічим не можемо. У Харкові посади знайти не можна, тому не радимо вам іти сюди пішки. Радимо звернутися до Окружної Наросвіти, яка може дати вам місце в якійсь школі та по можливості забезпечити стипендією. Що ж до вашої творчості, то це поки що переспів Шевченківських віршів; в дальшому, коли почнете вчитися, тоді можна буде мати більш виразне уявлення про вашу творчість.

Кузьменкові І. (Зінов'ївщина). — Листа одержали, але про якість ваших віршів не можемо нічого сказати, бо ви навели одні їх заголовки. Зразок — вірш „Доля“ — страшенно слабкий. тхне Шевченківськими переспівами, сила русизмів. Наша щира рада — поки що не писати віршів, а взятись за учобу, гарно простудювати теорію поезії (Загула. Якубського, Гаєвського), та не забувати і про граматику, а головне — побільше читати взагалі.

ЗМІСТ № 7 (11)

Б. Бобинський. Чорнозем — поезії — 3; **Ол. Ведміцький.** В полях — поезії — 4; **Ол. Свекла.** „На комуна йшли“ (повість - закінчення) — 5; **Л. Первомайський.** З подорожі — поезії — 13; **А. Ляшенко.** Максимова віра (нарис) — 14; **Райса Троянker.** Тато мій замучений — поезії — 17; **І. Андрієнко.** Зутріч (оповідання) — 18; **В. Реймонд.** (пер. М. Зімбавський) На зрубіві — 23; **Л. Первомайський.** З циклу „Холодна гора“ — поезії 27; **Анатоль Гак.** Від Києва до Дніпрельстану (закінчення) — 28; **О. Хотиненко.** Вечір — поезії — 38;

Анат. Машкин — В боротьбі за кваліфікацію — 39; **Ю. Савченко** — Лірика болю й безсилої віри (про Є. Плужанина) — 43; **С. Кравців** — Іван Нечуй - Левицький — 48; **Вас. Соновий** — Поетичний стиль сучасної Західної Європи в марксієвському освітленні — 55;

М. Самусь. Макс. Богданович — згадка (57); **М. Марусин** — „Бог“ П. Панча і Всева Іванова — 59; **Поточні** — нотатки — 61;

Бібліографія: „Літературна газета“ 1927 р., № 1, 2, 3, 4, 5 — (62); „Молодняк“ 1927 р., № 5 — Т. С. (65); „Червоний Шлях“ 1927 р., № 5 — Тодось (65); як. Савченко. Проти реставрації греко-римського мистецтва — М. Биковець (66); Бібліотечка „Вопліте“ — Ю. Савченко (67); Слісаренко, Мищенко. Хто нас боронить? Слісаренко, Мищенко. Хто збудував дім? В. Чередниченко. Про що може розповісти кімната — Учитель (68); М. Козоріс. Дві сили — М. Самусь (69); В. Бобинський. Смерть Франка — Ю. С. (70); А. Шамрай. Українська література — І. Капустянський (70); книжки надіслані до редакції (71).

Хроніка: по Україні; по Західній Україні; по СРСР; за кордоном — (72); наше листування (80).

ПРОДОЛЖАЕТСЯ ПОДПИСКА
НА ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛ

„КРАСНОЕ СЛОВО“

ОРГАН ВСЕУКРАИНСКОГО СОЮЗА ПРОЛЕТАРСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ (ВУСПП)
(На русском языке)

Журнал редактирует коллегия в составе: И. А. МОДЗАЛЕВСКОГО, ПАВЛА
АРСКОГО, Е. М. ШАПИРО и проф. А. В. МАШКИНА

„КРАСНОЕ СЛОВО“ имеет целью объединить всех пролетарских писателей Укра-
ины, пишущих на украинском и русском языках, при чем
украинские произведения будут представлены в переводе на
русский язык

„КРАСНОЕ СЛОВО“ на своих страницах будет печатать произведения лучших
современных писателей СССР, а также и выдающихся ино-
странных авторов

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА

На 1 год	4 руб. 80 коп.		На 3 мес	1 руб. 35 коп.
На 6 мес	2 руб. 50 коп.		На 1 мес.	— „ 50 коп.

Отдельный номер — 60 коп.

Подписку принимают: Сектор Периодических изданий Госиздата Украины — Харьков, Серги-
евская пл., Московские ряды, 11, конторы Периодсектора: Киев, ул. Короленко, 49; Днепро-
петровск, просп. К. Маркса, 49; Одесса, ул. Лассалля, 12, а также уполномоченные Период-
сектора во всех городах Украины

ПРОДОВЖУЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ
НА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІЙ
ЩОМІСЯЧНИЙ ЄВРЕЙСЬКИЙ ЖУРНАЛ

„ДІ РОЙТЕ ВЕЛТ“

Журнал редагує: Л. Квитко, М. Левітан, Ф. Шпрах, Кипер, Козакевич
Журнал подає читачеві всі новини єврейської й всесвітньої літератури, а також
подає огляди громадського й економічного життя

Журнал має відділи:

Красного письменства, науковий, громадсько-
політичний, критично-бібліографічний, хроніку

В журналі беруть участь найкращі єврейські письменники
та публіцисти радянського союзу та закордону

ПЕРЕДПЛАТА:

1 рік	7 крб.
6 міс.	3 „ 75 коп.
3 міс.	2 „ —
1 міс.	— 80 „

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЄ

ГОЛОВНА КОНТОРА СЕКТОРУ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ
ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

Харків, Сергіївська площа, Московські ряди № 11

Та Уповноваженні Поріодсектору скрізь по Україні і пошт-телег. контори